

українсько- кримськотатарський розмовник

украиндже-
кырымтатарджа
сөйлешюв
китабы

КРТ

українсько- кримськотатарський розмовник

украиндже-
къырымтатарджа
сёйлешюв
китабы

Київ
Видавництво «Школа»
2006

Упорядники:

Кандимов Т. Ю., Кандимова С. Х.

Українсько-кримськотатарський розмовник /
У45 Упоряд.: Т. Ю. Кандимов, С. Х. Кандимова. —
К.: Школа, 2006. — 128 с.

ISBN 966-661-512-6 («Школа»)

ISBN 966-339-327-0 (НКП)

Українсько-кримськотатарський розмовник подає
типові моделі фраз із широкого кола тем, а також
містить словник кримтатаризмів в українській мові.

Розмовник адресовано всім, хто починає вивчати
мову східного за культурними традиціями корінного
народу України — кримських татар.

ББК 81.2КРМТАТ-4

ISBN 966-661-512-6 («Школа»)

ISBN 966-339-327-0 (НКП)

© Видавництво «Школа», 2006

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА ДУША В УКРАЇНСЬКОМУ НЕБІ

Очевидно, то чумаки, що їздили до Криму по сіль,
прозвали чорноморську чайку душею татарською. За її
летюче квиління, що нагадує сумовиту мелодію пісень
корінного народу півострова. Українці і кримські
татари були сусідами ще тоді, коли так не іменувалися.
І не лише сусідами, а й родаками. Відомо, що на фор-
мування кримських татар як нації наклав відбиток
цілий ряд зайшлих племен, зокрема й огузи та кип-
чаки. Але і в походженні українців не без них: огузький
субетнічний чинник проявився в гуцулах, а кипчацький
(половецький) у тій українській людині, яку на-
зиваємо степовиками. І наші мови пам'ятають це...

Є у кримськотатарського поета Шер'яна Алі такі
рядки:

*Ти, друже, кажеш «філіжанка», а я кажу «фільджан».
В той посуд наливаєш каву, яку я зчу «каве».*

Згадавсь катран, їстивне зілля, а він у нас — татран.

Чи не рідня дві наші мови? — дух спільності живе!

(Переклад М. Мірошніченка)

І таких перегуків чимало. Ну, наприклад: вишня —
вишне, буран — *боран*, кав'яр (ікра) — *хав'яр*, бузівок
(теля) — *бузав*, товар (худоба) — *тувар*, качан — *кьочан*,
чічка (квітка) — *чечек*, лілея — *ляле*, герань — *єране*,
капуста — *кьапыста*, лобода — *алабота*, євшан (полин) —
ювшан, сірник — *серник*, крупа — *курпе*, санетка

(кошик) — *сепет*, терези — *теразе*, борг — *бордж*, чабан — *чобан*, курай (перекотиполе) — *къорай*, каюк (човен) — *къайыкъ*, каштан — *кестане* і т. д. Усі ці лексичні збіги, як кажуть, — на видноті. А є ж і приховані. Здавалося б, що спільного між українським прикметником «чорний» та кримськотатарським «*къара*»?.. Та досить застосувати чергування звуків «к — ч» (як це, приміром, є у лексемах «рука — ручний») та долучити суфікс «-н» і закінчення «-ий», як постає дещо химерне «чара+н+ий», тобто «чорний». Виходить, що вивчасш начебто чуже, а пізнаєш рідне.

Мен у кримських татар, та й у тюрків інших, означає «я»... Проте якщо наше «я» піддати відмінюванню — постають «мене, мені, мною, на мені», звичні для українців словоформи. *Ким* у кримців — «хто»... А щойно оте «хто» візьмемось відмінювати — з'являються питомо українські «ким, кому, на кому».

Що це? — половеччина, що, як лексичний синдром, унааявлена в сучасних мовних організмах двох народів?..

Історики стверджують, що половці (інші їхні етноніми — кипчаки й кумани) забрали на територію сьогоднішньої України десь на початку XI ст. із Заволжя. Осіли в басейні Сіверського Дінця і, щоб закріпитися, збудували містечка-фортеці (вежі) Сугров та Шарукань. Це туди 1185 року пішов шукати ратного щастя києворуський князь Ігор. Битва, як знаємо, сталася на річці Каялі. А де вона зараз? — історики розводять руками: в наукових суперечках, либонь, не менше поламали списів, аніж їх було потрошено на самій Каялі. Та коли б знали

кримськотатарську, що зберегла чималенько родимих пляминок од половецької, вони визначили б: нічі оспівана «Словом про Ігорів похід» легендарна річка іменується Кальміусом. Кримськотатарський прикметник «*къаялы*» («скелястий») дає ключик до розуміння: Каяли Міус — Каяльміус — Кальміус... Що Міус таки насправді «*къаялы*» — скелястий, то гляньте на географічну мапу: Кальміус бере початок на Донському узгір'ї і впадає в Азовське море.

Зазвичай нашаровування ґрунту відбувається зі швидкістю один сантиметр за кожне десятиріччя. Отже, десь на рівнинній частині кальміуського берега під 82-сантиметровим ґрунтовим нашаруванням очікують археологів стародавні мечі, наконечники стріл, рештки кільчуг та інших бойових обладунків наших предків — русичів, половців. Очевидно, й фундаменти одного зі згаданих вежових міст.

Ще й на те українцям варто цікавитися кримськотатарською, щоб розібратися з походженням деяких своїх прізвищ.

Приміром, носії прізвища «Топчій» гадають, що за ним криється такий собі туптало — предок, який топтав стежечку, скажімо, до коханої... Аж ніяк. бо «топчій» — це кримськотатарською «гармаш, артилерист». Звісно, вчеписте прізвисько з кримськотатарською парсуною міг отримати козак із гарматної обслуги, питомий українець, але міг і показачений кримець, як ото визнаний герой України й командир козацького полку Филон Джеджалій, котрий брав

участь у національно-визвольній війні України під проводом Б. Хмельницького у XVII ст.

Набули поширення в Україні й такі ще прізвиська, як Чубар (кримськотатарською «чубар» — «пістрявний»), Савлук («здоров'я»), Каракоз («чорноокий»), Чавдар («жито») і т. п.

Аби носії згаданих прізвиськ не відчули себе, умовно кажучи, недоукраїнцями і не гнітилися так званим комплексом меншовартості, дозволю собі пригадати, як один тюркофіл на мої міркування щодо лексичної пари «къара — чорний» вигукнув: от бач, наше слово «къара» давніше від вашого «чорний»!.. Довелось охолодити запал співрозмовника: нагадати, що найдревніші слова — однокладові. Це вже палеолінгвістика! І якщо глибше копнути, то в прикметникові «кара» побачимо два слова, котрі, вочевидь же, походять з берегів Нілу, де стародавні єгиптяни бездонну космічну душу нарекли іменем «Ка», а сонце — іменем «Ра». Досить незмигно подивитися на розжарене світило, щоб переконатися: сонце Ра такої ж барви, як і космос Ка... Отже, хоч круть, хоч верть, а поняття ахроматичного темного кольору зродилося далеко від тюркського та слов'янського світів. Схоже, що наші прикметники на познаку чорноти — то близнята єдиноутробні.

А тепер про близькість фонетичну...

Либонь, серед слов'ян тільки українці мають звук та літеру «ї» — такий же звук, але передаваний буквосполуками «йи», «йи», існує і в кримських татар (для прикладу: *истейим* — хочу, *окъуйджы* — читач).

У мовах обох народів досить поширений двозвук «дж»... Український задньопіднебінний проривний звук «г» має кримськотатарського відповідника «гъ», щоправда, останній вимовляється дещо гортанно.

Окремішньо і без українських аналогій у кримськотатарській фонетиці стоять звуки «къ», який нагадує наш «к» перед «и», тільки вимовлюваний більш твердо, та звук «нъ», що вимовою близький до звука «нг», але теж гортанного. Решта звуків, окрім «є» — «е», у наших мовах вимовляються ідентично.

І насамкінець хочу добрим словом згадати кримськотатарського поета, заслуженого діяча мистецтв України Юнуса Кандима та його родину — сина Тимура Кандимова та дружину Сабріє Кандимову, які заповзялися створити українсько-кримськотатарський розмовник. Саме їм, Кандимовим, ми завдячуємо з'явою розмовника, що, як на мене, найліпший із досі відомих. Можливо, він прислужиться ще й тим, що в українських університетах, де є сходознавство, нарешті звернуть увагу на факт існування в Україні східного за культурними традиціями корінного її народу — кримських татар. І, можливо, їхню мову, історію та культуру там вивчатимуть передовсім, бо це не менш важливо, ніж, скажімо, арабське, китайське чи японське сходознавство. Адже українцям і кримським татарам на європейсько-азійському перехресті роковано жити пліч-о-пліч у віках.

Микола Мірошниченко,
поет, перекладач-орієнталіст

КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ АЛФАВІТ

Літера

Транскрипція

А а	[a]	Р р	[эp]
Б б	[бэ]	С с	[эс]
В в	[вэ]	Т т	[тэ]
Г г	[гэ]	У у	[y]
Гъ гъ	[гъы]	Ф ф	[эф]
Д д	[дэ]	Х х	[ха]
Е е	[е]	Ц ц	[це]
Ё ё	[ё]	Ч ч	[чэ]
Ж ж	[ж]	Дж дж	[дж]
З з	[зэ]	Ш ш	[ша]
И и	[и]	Щ щ	[ща]
Й й	[йы]	Ъ ъ	[ъь]
К к	[ка]	Ь ь	[ьь]
Къ къ	[къы]	Э э	[э]
Л л	[эль]	Ю ю	[ю]
М м	[эм]	Я я	[я]
Н н	[эн]		
Нъ нъ	[нъы]		
О о	[о]		
П п	[пэ]		

КОРОТКО ПРО КРИМСЬКОТАТАРСЬКУ МОВУ

Після повернення кримських татар із місц. депортації в Крим півострів почав набувати своєї споконвічного обличчя. Кримські татари розселяються у селах і містах, обзаводяться новими сусідами, друзями — українцями, росіянами, представниками інших національностей. Сусіди знайомляться і товаришують сім'ями (може, це й спонукало авторів укласти такий розмовник). І не тільки кримські українці, але й гості, що приїжджають на відпочинок у Крим з усіх куточків України, бажають довідатися щось нове, глибше познайомитися з історією, побутом, звичаями і традиціями кримськотатарського народу. І мова в цьому — найперший помічник.

Кримськотатарська мова належить до тюркської групи мов. Коротенько розглянемо основні відмінності кримськотатарської мови від української в галузі фонетики, морфології і синтаксису.

Фонетика. У кримськотатарській мові існують специфічні приголосні звуки (**къ, гъ, нь**), яких немає в українській мові. Приголосні **къ, гъ, нь** вимовляються як один звук. За своїми акустичними характеристиками **гъ** близький до українського г (задньоязиковий, гортанний приголосний). Звук **къ** за своїми акустичними характеристиками — зімкнений, задньоязиковий, гортанний; **нь** за своїми акустичними характеристиками близький до українського н в слові «банк» — задньоязиковий, зімкнений звук).

Наголос у кримськотатарській мові завжди ставиться на останньому складі слова.

Морфологія. Кримськотатарська мова належить до аглютинативних мов. Це означає, що нові слова і граматичні форми творяться в ній головним чином шляхом приєднання до кореня або основи різних афіксів. Істотна відмінність від української полягає в тому, що в кримськотатарській мові однотипне відмінювання і однакові закінчення з фонетичними варіантами для всіх іменників. У кримськотатарській мові відсутня категорія роду, зате є категорія приналежності, яка утворюється приєднанням до слів у формах родового відмінка присвійних закінчень *-м, -ым, -ним, -нъ, -ынь, -инъ, -нинъ, -ы, -сы, -ци* (ананьнъ козьлери — очі матері; меним китабим — моя книга, сенинь къалеминъ — твоя ручка) або оформляється з допомогою додавання афіксів *-имки, -инъки, -ынькъы (бизимки, сениньки, баланыньки)*. У кримськотатарській мові відсутні префікси і прийменники.

Синтаксис. Структура речення в кримськотатарській мові значно відрізняється від структури речення в українській мові. Так, у кримськотатарській мові підмет обов'язково повинен вживатися перед присудком, означення — перед означуваним словом. Також підрядне речення передус головному. Обов'язковим є й узгодження підмета і присудка в числі й особі; означення, виражене прикметником, не повинно узгоджуватися з означуваним словом у числі й відмінку.

Лексика. У кримськотатарській мові, крім споконвічних слів, є ще пласти запозичених слів з арабської, перської, грецької, російської, української та інших мов. Нові слова в кримськотатарській мові утворюються за допомогою словотворчих афіксів шляхом переосмислення колишніх слів, а також слів, запозичених з інших мов.

Писемність. У давнину кримські татари використовували рунічне письмо, пізніше арабський, а потім латинський алфавіти. У кінці 30-х років ХХ століття писемність кримських татар була переведена на новий алфавіт на основі російської графіки. Зараз іде процес повернення писемності кримських татар на базу латинської графіки, яка найбільше відповідає фонетичному складу даної мови.

Побудова розмовника. Цей розмовник призначений для тих, хто вивчає кримськотатарську мову. Його матеріал становлять окремі фрази і вислови у формі запитань — відповідей.

Розмовник включає розділи, що охоплюють найбільш поширені теми спілкування. Кожний розділ і підрозділ містить: а) інформацію з даної теми; б) типові фрази й діалоги і т.п.

Перш ніж шукати в розмовнику потрібне слово або фразу, потрібно визначити, до якої теми або до якого розділу вони належать. Наприклад, питання, пов'язані з телефоном, телеграфом, можна знайти в розділі «Пошта».

Текст розмовника поділено на дві частини. У лівій частині дається текст українською мовою, у правій — переклад тексту кримськотатарською.

ПРИВІТАННЯ — СЕЛЯМЛАШУВ

Добрий день!	— Селям алейкум!
Доброго дня! (у відповідь)	— Алейкум селям!
Привіт!	— Селям! (Мераба!)
Доброго ранку!	— Сабанъыз хайыр!
Добрий вечір!	— Акъшам шерифинъыз хайыр олсун!
З приїздом!	— Хош кельдинъиз!
Радий Вас бачити!	— Сизни корьгенимден хошнұтым!
Ласкаво просимо!	— Хош сефагъа кельдинъиз!
Ми давно не бачились.	— Биз чокътан корюшмедик.
Як живете?	— Ишлеринъиз яхшымы?
Як Ви себе почуваєте?	— Озюньизни насыл дуясыз (дуясынъыз)?
Дякую! Добре.	— Сагъ олунъ (ыз)! Яхшы.
Як Ваше здоров'я?	— Сагълыгъынъыз насыл?
Як Ви доїхали?	— Насыл келип чыкътынъыз?
Як справи?	— Ишлер насыл?
Я привіз Вам вітання.	— Мен сизге селямлар алып кельдим.
Звідки Ви приїхали?	— Сиз къайдан кельдинъиз?
Я приїхав зі Львова.	— Мен Львовдан кельдим.
Це мої друзі.	— Бу меним достларым.

Словничок — Лугъатчыкъ

<i>ваше</i>	— <i>сизинъ</i>
<i>друг</i>	— <i>дост</i>
<i>ранок</i>	— <i>саба</i>
<i>звідки</i>	— <i>къайдан</i>
<i>здоров'я</i>	— <i>сагълыкъ</i>
<i>мої</i>	— <i>меним</i>
<i>справи</i>	— <i>ишлер</i>

ПРОЩАННЯ — САГЪЛЫКЪЛАШУВ

До побачення!	— Сагълыкънен къалынъыз!
До побачення! (у відповідь)	— Сагълыкънен барынъыз!
На добраніч!	— Гедженъиз хайыр!
На добраніч! (у відповідь)	— Хайыргъа къаршы!
Щасливої дороги!	— Огъурлы ёллар олсун!
До нових зустрічей!	— Кене корюшкендже!
Йдете?	— Кетесизми?
Ще приїдїть.	— Даа да келинъиз.
Передайте від нас усім вітання.	— Бизден еркеске селям айтынъыз.
Бувайте здорові!	— Сагъ олунъыз!
Бажаю Вам щастя й успіхів!	— Сизге бахт ве мувафа-къиет тилейим!

МОВА — ТИЛЬ

- Я вивчаю кримськотатарську мову. — Мен кырымтатар тилини огренем.
- Я не розумію Вас. — Мен сизни анъламайым.
- Ви мене розумієте? — Сиз мени анълайсызми?
- Я зрозумів усе, що Ви казали. — Сиз айткъан шейлернинъ эписини анъладым.
- Я розумію Вас, але мені важко розмовляти. — Мен сизни анълайым, амма айтмагъа кыйыналам.
- Поясніть, будь ласка, що тут написано. — Риджа этем, анълатсанъыз, бу ерде не язылгъан.
- Що означає це слово? — Бу сѣз нени анълата?
- Як сказати по-кримськотатарськи...? — Къырымтатарджа насыл айтмакъ керек...?
- Як вимовляється це слово? — Бу сѣз насыл айтыла (теляфуз этиле)?
- Я хочу навчитися говорити кримськотатарською мовою. — Мен кырымтатарджа лаф этмеге огренмек истейим.
- Я правильно говорю? — Мен догъру айтыммы?
- Що він (вона) говорить? — О, не айта?
- У Вас відмінна вимова. — Сиз пек яхшы лаф этесинъыз.
- Ви говорите українською мовою? — Сиз украиндже лаф этесинъызми?

- Якою іноземною мовою Ви володієте? — Сиз даа насыл эджнебий тиллерни билесинъыз?
- Ви вивчаєте англійську мову? — Сиз инглиз тилини огренесизми?
- Нам потрібен перекладач. — Бизге терджиман керек.
- Перекладіть це на кримськотатарську мову. — Буны кырымтатар тилине терджиме этинъыз.

Словничок — Лугъатчыкъ

- правильно* — догъру
- іноземна* — эджнебий тилли
- перекладач* — терджиман
- потрібен* — керек; зарур
- говорити* — лаф этмек; лакъырды этмек
- слово* — сѣз
- хочу* — истейим

ЗНАЙОМСТВО — ТАНЫШУВ

- Давайте знайомитися. — Келиниз, таныш олайыкъ.
- Як Вас звуть? — Сизинъ аданъыз не?
- Мене звуть... — Меним адым...
- Як Ваше прізвище? — Сизинъ сойадынъыз не?
- Познайомтесь з моїм другом. — Меним достумнсен танъыш олунъыз.
- Дуже радий з Вами познайомитися. — Сизнен таныш олгъанымдан гъаст мемнюним.
- Дозвольте відрекомендуватися, я... — Озюмни таныштырмагъа мусааде этинъыз, мен...

ПРОХАННЯ — РИДЖА

Дозвольте увійти.	— Кирмеге рухсет этинъыз.
Дозвольте закурити.	— Тютюн ичмеге рухсет этинъыз.
Допоможіть нам, будь ласка!	— Бизге лютфен ярдым этинъыз!
Повторіть, будь ласка!	— Лютфтен риджа етем, текрарланъыз.
Проведіть мене, будь ласка!	— Лютфтен риджа етем, мени озгъарынъыз!
Прошу Вас, зачекайте мене!	— Риджа етем, мени бекленъыз!
У мене до Вас прохання.	— Меним сизге риджам бар.
Що Ви бажаєте?	— Сиз не истейсиз?
Я Вас слухаю.	— Мен сизни динълейим.
Покличте, будь ласка, пана Нуруллу.	— Люфтен риджа етем, Нурулла эфендини чагъырынъыз.
Дозвольте, будь ласка, пройти.	— Люфтен риджа етем, кечмеге рухсет этинъыз.
Будь ласка, говоріть голосніше (тихіше)!	— Люфтен риджа етем явашджа (сакиндже) лаф этинъыз!
Не забудьте, будь ласка!	— Люфтен риджа етем, унутманъыз!

ЗВЕРНЕННЯ — МУРАДЖААТ

Дорогі друзі!	— Къыйметли достлар!
Милій друже!	— Азиз достум!
Наші шановні гості!	— Бизими азиз мусафирлеримиз!
Пане Петренко!	— Петренко эфенди!
Вельмишановний професоре!	— Къыйметли профессор!
Пане голово, у мене є запитання.	— Реис эфенди, меним суалим бар.
Шановна редакціє!	— Урьметли редакция!

ВДЯЧНІСТЬ. ПОДЯКА — МИННЕТДАРЛЛЫКЪ. ТЕШЕККЮР

Спасибі! (Дякую!)	— Сагъ олунъыз!
Дуже вдячний!	— Чокъ сагъ олунъыз!
Дякую!	— Тешеккюр!
Дякую за допомогу.	— Ярдымынъыз ичюн тешеккюр.
Дякую за запрошення.	— Давет эткенинъыз ичюн сагъ олунъыз (тешеккюр).
Спасибі за Вашу доброту.	— Эйилигинъыз ичюн сагъ олунъыз (тешеккюр).
Вдячний за увагу!	— Дикъкъатынъыз ичюн тешеккюр!

- Подякуйте від мого імені. — Меним адымдан тешек-
кюрлер бильдирынъыз.
- Я Вам завдячую! — Мен сизинъ огюнъызде
борджлум!
- Ми це приймасмо з вдяч- — Биз буны буюк миннетдар-
ністю. — лыкънен къабул етеміз.

ЗАПРОШЕННЯ — ДАВЕТ ЭТИОВ

- Приходьте сьогодні до нас. — Бугунъ бизге келинъыз.
- Приїздіть до нас у гості. — Бизге мусафирликке
келинъыз.
- Приїздіть у Крим відпочи- — Кырымгъа раатланмагъа
вати. — келинъыз.
- Іди сюди! — Мында кель!
- Я запрошую Вас до театру. — Мен сизни театрге давет
етем.
- Ходімо з нами у кіно. — Юринъыз бизнен киногъа.
- Запрошую Вас на танець. — Сизни оюнъгъа давет етем.
- Запрошую Вас на весілля. — Сизни тойгъа давет етем.
- Запрошую Вас на чашку — Сизни бир фильджан
кави. — къавеге давет етем.
- Вас запрошують на конфе- — Сизни конференциягъа
ренцію. — давет етелер.
- Ви отримали запрошення? — Сиз даветнаме алдынъ
ызымы?
- Дякую за запрошення! — Даветинъыз ичюн сагъ
олунъыз!

ВИБАЧЕННЯ — АФУ СОРАВ

- Вибачте — Багъышланъыз
- Пробачте — Афу етинъыз
- Вибачте, що запізнився. — Кеч къалгъаным ичюн
багъышланъыз.
- Пробачте, я не хотів Вас — Багъышланыз, мен
образити. — сизнинъ джанынъызыны
агъыртмакъ истемедим.
- Пробачте, що потурбував. — Сизни раатсызлагъаным
ичюн багъышланыз.
- Вибачте, я помилився. — Багъышланыз,
мен янъылдым.
- Я Вам не заважаю? — Мен сизге кедер этмей-
имми?
- Пробачте, але це не так. — Багъышланъыз, амма бу
ойле дегиль.
- Пробачте, але я вважаю — Багъышланъыз, амма мен
інакше. — башкъаджа тюшюнем.
- Пробачте, Ви помиляєтеся. — Багъышланыз, амма сиз
янълышасынъыз.
- Прошу вибачення! — Афу сорайым!
- Не гнівайтеся. — Ачувланманъыз.
- Це моя провина. — Бу меним къабаатым.
- Пробачте, я поспішаю. — Багъышланъыз, мен
ашыкъам.

ЗГОДА — РАЗЫЛАШУВ

Я згоден.	— Мен разым.
Я не згоден.	— Мен разы дегилим.
Гаразд.	— Яхшы.
Я не заперечую.	— Мен кьаршы дегилим.
Так.	— Э (эбет).
Обов'язково.	— Мытлакь.
Я могу.	— Мен япа билем.
Можна?	— Мюмкюнми?
Із задоволенням!	— Джанымнен!
Ви праві.	— Сиз акьлысынъыз.
Зрозуміло, можна.	— Эбет мумкюн.

ВІДМОВА — РЕД ЭТМЕК

Ні (немає).	— Ёкъ.
Дякую, я не хочу.	— Сагь олунъыз, мен истемейим.
Ні, дякую.	— Ёкъ, сагь олунъыз.
Не можна.	— Мюмкюн дегиль.
Це неможливо.	— Бу мумкюн дегиль.
На жаль, я зайнятий.	— Теэссюф ки, мен бош дегилим.
Я відмовляюся.	— Мен ред этем.
Я проти.	— Мен кьаршым.

Я заперечую.

— Мен наразылыкь бильдирем.

Це не від мене залежить.

— Бу манъа багълы дегиль.

Ми проти.

— Биз кьаршымыз.

Пробачте, але ми не можемо задовольнити Ваше прохання.

— Багъышланъыз, амма биз сизинъ риджанъызны ери-не кестирип оламаймыз.

ЧАС ДОБИ — ВАКЪЫТ. МААЛЬ

Вранці	— Саба
На світанку	— Танъда
Вдень	— Куньдюз
Полудень	— Уйле (уйле маали)
Опівдні, ополудні	— Уйледе (уйле вакьытында)
Вечір (увечері)	— Акьшам (акьшам устю)
Ніч	— Гедже
Північ	— Яры гедже
Опівночі	— Яры геджеде (гедженинъ дер маалинде)
Після півночі	— Яры геджеден сонъ
Ще рано	— Даа эрте
Вже пізно	— Энди кеч олды
Я завтра прийду (після-завтра).	— Мен ярын (ярындегиль, бириси куню) келирим.

Ми вчора були в гостях. — Биз тюневин муса-
фирликке бардыкъ.
Він повернувся пізно ввечері. — О, яры геджде кельди.
Зранку ми підемо ловити рибу. — Саба таньда биз балыкъ
авына кетеджекмиз.

ТОЧНА ГОДИНА. ЧАС — ВАКЪЫТ. СААТ

Ви не скажете, котра зараз година? — Саат къач олгъаныны
айтмазсынъызмы?
Пробачте, я не знаю. — Багъышланъыз, мен биль-
мейим.
Десять хвилин на першу. — Он экиден он дакъкъа
кече.
За п'ятнадцать хвилин друга. — Он беш дакъкъадан эки.
Двадцать хвилин на третю. — Экиден йигирми дакъ-
къа кече.
Пів на сьому. — Еди бучукъ.
Я чекаю Вас о п'ятій. — Мен сизни саат беште
беклейим.
Коли Ви повернетесь? — Сиз не вакъыт къайтып
келеджексинъыз?
Через годину. — Бир сааттан сонъ.
Зараз. — Шимди.
Пізно. — Кечъ мааль.
Ти прийшов дуже рано. — Сен пек ерте кельдинъ.
Ви прийшли вчасно. — Сиз вакъытында
кельдинъыз.

Я, здається, запізнився? — Мен, гъалиба кеч кельдим?
Година — Саат
Секунда — Санис
Хвилина — Дакъкъа
Півгодини — Ярым саат
Ваш годинник іде точно? — Сизинъ саатинъыз догъру
юреми?
Ні, він поспішас. — Ёкъ, но тездже юре.
Я забув завести годинника. — Мен саатимни къурмагъа
унуткъаным.
Мій годинник відстає на
десять хвилин. — Меним саатим он дакъкъа
артта къала.

ТИЖДЕНЬ — АФТА

Який сьогодні день? — Бугунъ афтанынъ анги
куню?
Сьогодні ... Бугунъ базар...
понеділок — эртеси
вівторок — салы
середа — чарשמбе
четвер — джумаакъшамы
п'ятниця — джума
субота — джумаэртеси
неділя. — базар.
На цьому тижні. — Бу афта ичинде
Через тиждень. — Бир афтадан сонъ
Тиждень тому. — Бир афта эвельси
Щодня. — Эр кунъ

МІСЯЦІ — АЙЛАР

Місяць	— Ай
Січень	— Январь
Лютий	— Февраль
Березень	— Март
Квітень	— Апрель
Травень	— Майыс
Червень	— Июнь
Липень	— Июль
Серпень	— Август
Вересень	— Сентябрь
Жовтень	— Октябрь
Листопад	— Ноябрь
Грудень	— Декабрь
Протягом місяця	— Бу ай ичинде
Минулого місяця	— Кечкен айда
Це було у листопаді.	— Бу ноябрь айында олгъан эди.
Я приїду на початку місяця.	— Мен айнынъ башында келеджем.

АВТОМОБІЛЬ — АВТОМОБИЛЬ

Чи є у Вас автомобіль?	— Сизде автомашина бармы?
------------------------	---------------------------

Чи вмієте Ви водити машину?	— Сиз машина айдамагъа билесингъызми?
Так, я вмію водити машину.	— Э, мен машина айдамагъа билем.
Яка у Вас машина?	— Сизинъ машинангъыз насыл?
Щасливої дороги!	— Огъурлы ёллар!
У мене зламалася машина.	— Меним машинам парланды.
Я потрапив у аварію.	— Мен къзагагъа огърадым.
Скільки часу забере ремонт?	— Тамирлемек ичюн не къадар вакъыт керек?
Мені потрібно ... літрів бензину.	— Мангъа ... литр бензин керек.
Мені треба залити бензин у машину.	— Мангъа машинагъа бензин къуймакъ керек.

ТАКСІ. МІСЬКИЙ — ТАКСИ. ШЕЭР TRANСПОРТ TRANSPORTЫ

Мені треба викликати таксі.	— Мангъа такси чагъыртмакъ керек.
Таксі, Ви вільні?	— Такси, сиз бошсыз-мы?
Будь ласка, зупиніть біля аптеки.	— Лютфен, апханс янында токътатынгъыз.
Скільки я маю заплатити?	— Мен не къадар төлемек кереким?

Де розташована автобусна зупинка? — Автобус дурагы не ерде?

Мені треба доїхати до вокзалу. — Манґа вокзалґа бармакь керек.

ГОТЕЛЬ — МУСАФИРХАНЕ

Де розташований готель «Україна»? — «Украина» мусафирханы не ерде?

Ви маєте вільні номери? — Сизде бош номерлер бармы?

Мені потрібен двомісний номер. — Манґа эки ... ерлик номер керек.

Чи є в номері ванна? — Номерде ванна бармы?

У нашому номері не працює телефон. — Бизим номерде телефон чалышмай.

У нашому номері немає води, світла. — Бизим номеримизде сув, ярыкь ёкь.

Чи є в готелі ... ресторан

басейн

перукарня?

ресторан

басейн

берберхане

Підготуйте, будь ласка, рахунок. — Риджа етем эсапны азырлангыз

Замовте мені, будь ласка, таксі. — Риджа етем, манґа такси чаггыртынгыз.

БАНК — БАНК

Національний банк України — Украинанын Миллий банкы

Приватний банк — Шахсий банк

Ощадний банк — Эманет банкы

Де розташований банк? — Банк не ерде ерлешкен?

Пункт обміну валюти — Валюта алмаштырув пункты

Я хочу обміняти долари, євро. — Мен доллар, євро алмаштырмакь истейим.

О котрій годині відчиняється банк? — Банк не вакыт ачыла?

Скільки грошей можна обміняти? — Не кьадар пара мумкюн алмаштырмагьа?

КОРДОН — СЫНҒЫР

Паспорт — Паспорт

Ось мій паспорт. — Мына меним паспортым.

Я громадянин ... — Мен... гражданым.

Росії

Білорусі.

— Русие

— Беларусие

Віза

— Виза

У мене ... віза.

— Менде ... визасы.

транзитна

в'їзна

багаторазова

— транзит

— кириш

— чокь керели

У мене є (немає) запрошення. — Менде давстнамс бар (ёкь).

- Ваша віза прострочена. — Сизинь визанъызнынъ
муддети биткен.
- Туристична віза — Турист визасы
- Особиста віза — Шахсий виза
- Ось моя декларація. — Мына меним деклорациям.
- Це мій багаж. — Бу меним багажым.
- У мене тільки особисті речі. — Менде тек шахсий шейлер.
- Скільки у Вас валюти? — Сизде не къадар валюта бар?
- У мене ... доларів (євро). — Менде ... доллар (євро).
- Скільки я повинен запла-
тити? — Мен не къадар гумрюк
тѣлемек кереким?
- Відкрийте що сумку. — Мына бучантаны ачынъыз.
- У Вас є спиртне (сигарети)? — Сизде ичимлик (сигаре-
та) бармы?

ВОКЗАЛ — ВОКЗАЛ

- На який вокзал ми прибу-
васмо? — Биз къайсы вокзалгъа
келип тюшеджекмиз?
- З якої платформи ми відбу-
васмо? — Биз къайсы платформадан
кетеджекмиз?
- Як пройти на п'яту плат-
форму? — Бешинджи платформагъа
насыл кечмели?
- Чи є прямий поїзд до Сім-
ферополя? — Симферопольгедже догъ-
ру поезд бармы?
- Дайте мені квиток до Києва. — Мангъа Кисвгедже билет
беринъыз.

- Де розташована камера
схову? — Эманет камерасы не ерде?
- У поїзді. — Поезда.
- Де наше купе? — Бизим купе къаерде?
- Ось мій квиток. — Мына меним билетим.
- Де розташований вагон-
ресторан (буфет)? — Вагон-ресторан (буфет)
къаерде?
- Принесіть, будь ласка,
чашку чаю. — Бир фильджан чай
кетирынъыз.
- Що це за станція? — Бу насыл станция?
- Скільки часу стоїть поїзд? — Поезд не къадар вакъыт
тураджакъ?

Словничок — Лугъатчыкъ

- багаж — юк
- залізнична дорога — демир ёл
- камера схову — юк сакълагъан камера
- ескпрес — експресс
- колія — ёл
- швидкий — тез
- товарний — юк ташыгъан

АЕРОПОРТ — АЭРОПОРТ

- Як доїхати до аеропорту? — Аэропорткъа насыл
бармалы?
- Які є рейси до Києва? — Киевге насыл рейслер бар?

- Чи я можу взяти з собою сумку? — Озюмнен сумка алмагъа мумкюнми?
- Ось мій паспорт (квиток). — Мына меним паспортым (билетим).
- У літаку — Учакъта
- Пристебніть, будь ласка, реміні! — Къушакъларны такъынъыз!
- Принесіть, будь ласка, води. — Риджа этем, сув кетеринъыз.
- Коли ми прибуваємо до Львова? — Биз Львовгъа не вакъыт келемиз?

Словничок — Лугъатчыкъ

- аэровокзал* — *аэровокзал*
- надлишкова вага* — *арткъач чеки*
- місто* — *ер*
- номер рейсу* — *рейснинъ номери*
- стюардеса* — *стюардеса*
- реєстрація* — *джедвельге алмакъ*

КОРАБЕЛЬ — ГЕМИ

- Де розташований морський порт? — Денъиз порты не ерде ерлешкен?
- Як туди проїхати? — О ерге насыл бармалы?
- Скільки коштує квиток першого класу? — Биринджи класс билеты не къадар тура?
- Коли відпливає корабель? — Геми не вакъыт кетеджек?
- Де моя каюта? — Меним каютам не ерде?

- Скільки часу триває рейс? — Рейс не къадар вакъыт оладжакъ?
- Коли ми прибуваємо у порт? — Порткъа биз не вакъыт келеджемиз?

Словничок — Лугъатчыкъ

- берег* — *ялы*
- верхня палуба* — *юкъары палуба*
- нижня палуба* — *ашагъы палуба*
- хвиля* — *далгъа*
- висаджуватися* — *тюшмек*
- капітан* — *капитан*
- вітер* — *ель*
- море* — *денъиз*
- морська хвороба* — *денъиз хасталыгъы*

МІСЬКИЙ ТРАНСПОРТ — ШЕЭР ТРАНСПОРТЫ

- Де розташована найближча зупинка автобуса, тролейбуса, трамвая? — Енъ якъын автобус, трамвай, тролейбус, дурагъы не ерде?
- Зупинка автобуса розташована у кінці вулиці. — Автобус дурагъы сокъакънынъ сонъунда.
- Який автобус іде до вокзалу? — Вокзалгъа насыл автобус кетс?
- Дозвольте пройти. — Кечмеге мусааде этинъыз.
- Де розташована каса? — Касса не ерде булуна?
- Дайте мені квиток до... — Манъа ... билет беринъиз

Мені треба вийти біля — Мен базар янында
ринку. — тюшмек кереким.
Кінцева зупинка. — Соньки дуракъ.

СВЯТКОВІ ДНІ — БАЙРАМ КУНЬЛЕРИ

1 січня Новий рік. — 1 январь Янъы йыл.
7 січня Різдво. — 7 январь Рождество.
Великдень — Пасха
Трійця — Троица
28 червня День конституції. — Июнь 28 Анаяса куню.
24 серпня День Незалеж- — Август 24 Украинанынъ
ності України. — Мустакъиллик куню.
Мусульманські свята — Мусульман байрамлары
Свято Рамазан (свято — Рамазан (Ораза)
після посту) — байрамы
Свято жертвоприношення — Къурбан байрам

ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ — ДЕВЛЕТ ИДАРЕ ВЛАДИ. ОРГАНЛАРЫ.

ПРАВОЗАХИСНІ УКЪУКЪКЪОРУЙЫДЖЫ ОРГАНИ. СУСПІЛЬСТВО ОРГАНЛАР. ДЖЕМИЕТ

Верховна Рада — Юкъары Шура
Кабінет Міністрів України — Украина Назирлер Каби-
нети

Верховна Рада Автономної — Кырым Мухтар
Республіки Крим Джумхуриетининъ
Юкъары Шурасы

Рада Міністрів — Назирлер Шурасы

Місцеві органи самовря- — Мааллий озъ-озюни
дування идаре этюв органлары
идарелери

Секретаріат Президента — Украина
України Президентининъ Кяти-
бияты

Де розташований будинок — Украина Президенти
Секретаріату Президента Кятибиятынынъ бинасы
України? къайда ерлешкен?

Голова — Рейс(и)

Заступник голови — Реис муавини

Спікер парламенту України — Украина парламентининъ
спикери

Засідання — Меджлис

Коли відбудеться засідання — Миллетлера аңлашув
Комісії з міжнаціональної боюнджа комиссиянынъ
злагоди? меджлиси не вакъыт
оладжакъ?

Чергова — Невбеттеки

Позачергова — Невбетсен тыш

Уряд — Укюмет

Словничок — Лугъатчыкъ

нація — миллет

населення — зали

міжнаціональний	— миллетлера
країна	— мемлекет
область	— вилайет
чужина	— гьурбетлик
суспільство	— джемиет
рівність	— мусавийлик (тенълик)
дружба	— достлукъ
солідарність	— гонъюльдешлик
зарубіжний	— четель

ВИБОРИ — САЙЛАВЛАР

Центральна виборча комісія	— Меркезий сайлав комиссиясы
Виборчі бюлетені	— Сайлав бюллетеньлери
Передвиборна агітація	— Сайдавалды тешвикъаты
Голова виборчої комісії	— Сайлав комиссиясынынъ-реиси
Загальне виборче право	— Умумий сайлав укъукъы
Виборці	— Сайлавджылар
Виборча комісія	— Сайлав комиссиясы
Виборча діляниця	— Сайлав участкасы
Кандидат	— Намзет
Кандидат у депутати	— Депутатлыкъкъа намзет

Словничок — Лугъатчыкъ

прокурор	— прокурор
прокуратура	— прокуратура

суд	— махкеме
суддя	— махкемеджи
народний суддя	— халкъ махкемеджеси
голова суду	— махкеме реиси
секретар суду	— махкеме кятиби
Конституційний Суд	— Анаяса Махкемеси
апеляція	— аппеляция
апеляційний суд	— аппеляция махкемеси
зал суду	— махкеме залы
адвокат	— абулкъат
захист	— имае
захисник	— имаеджи
службове розслідування	— хызмет тевтиши
справа	— иш
слідчий	— соргъуджы
допит	— соргъу
обвинувач	— къабаатлайыджы
обвинувачений	— къабаатланыджы
вирок	— укюм
реабілітація	— акъланув
реабілітований	— акълангъан
міліція	— милиция
співробітник міліції	— милиция хадими
міліцейська діляниця	— милиция участкасы
затримати	— якъаламакъ
затриманий	— якъалангъан
слідчий ізолятор	— соргъу изоляторы
черговий	— невбетчи

СІЛЬСЬКЕ — КОЙ ГОСПОДАРСТВО ХОДЖАЛЫГЪЫ

Де ви живете?	— Сиз не ерде яшайсынынъыз?
Я живу в селі.	— Мен койде яшайым.
Що ви сісте?	— Сиз не экесинъыз (сачасынынъыз)?
Ми виروضемо ...	— Биз ... етиштиремиз, осьтюремиз.
пшеницю	— богъдай
жито	— чавдар (арыш)
гречку	— къара богъдай
кукурудзу	— мысырбогъдай
соняшник	— кунъайлан
овес.	— джылап
Що ви виروضете?	— Сиз не етиштиресынъыз?
Ми виروضемо ...	— Биз ... етиштиремыз.
баштанні культури	— бостан экинлери
овочі	— себзе
виноград	— юзюм
тютюн.	— тютюн
Чи добрий цього року
врожай?	— Бу йыл берекет яхшымы?
Тваринниство	— Айванасравджылыкъ
Особисте підсобне госпо-
дарство	— Шахсий ярдымджы ход-
жалыкъ
Скільки голів худоби у під-
собному господарстві?	— Сизинъ ярдымджы ходжа-
лыгынъызда къач баш
мал бар?

Чи є у Вас птахоферма?	— Сизде къушчылыкъ
фермасы бармы?
Так, ми виروضемо ...	— Биз ... асраймыз.
курчат	— тавукъ
гусей	— гъаз
качок	— папий

Словничок — Лугъатчыкъ

земля	— ер (топракъ)
поле	— тарла
зерно	— ашлыкъ
насиння	— урлукълар
розсада	— фиде
город	— бостан
сівба	— экюв (сачув)
орач	— сабанджы
оранка	— ер сюрюв
телятница	— бузав бакъыджы
тваринник	— туварджы
завідувач ферми	— ферма мудири
жнив	— тымар мевсими
колос	— башакъ
корм	— ем
пасовисько	— отлакъ
сіно	— пичен
солома	— тобан
стіг	— черен
стогувати	— черенлемек
молочна ферма	— сют фермасы

свиноферма	— домуз фермасы
дойня	— сагъув
птахівник	— кѳушчы
свинарка	— домуз бакъыджы
свійська птиця	— кѳаралты кѳушы
рис	— пирнич
рисівництво	— пирниччилик
вода	— сув
полив	— суварув
сад	— багъча
садівництво	— багъчаджылыкъ
садівник	— багъчеван
фруктовий сад	— мейва багъчасы
дерево плодове	— мейва тереги
фрукти	— мейва
саджанець	— фидан
виноградарство	— юзюмджилик
гроно	— салкъым
виноробство	— шарапчылыкъ
бджола	— балкѳурт
бджільництво	— балкѳуртчылыкъ
бджоляр	— балкѳуртчы
мед	— бал
тютюнництво	— тютюнджилик
тютюнник	— тютюнджи
водосховище	— сув анбары
річка	— озен
ставок	— тыйнакъ
джерело	— чокъракъ

ПОБАЖАННЯ, — ИСТЕКЛЕР, ПОЗДОРОВЛЕННЯ ТЕБРИКЛЕВЛЕР

Еміре, я вступив до університу.	— Эмир, мен университетке окъумагъа кирдим.
Прийми мої поздоровлення.	— Меним тебриклеримни кѳабул эт.
Поздоровляю тебе.	— Тебриклеим сени.
У мене сьогодні день народження.	— Бугунь меним догъгъан кунюм.
З днем народження!	— Догъгъан кунюнънен!
Висловлюємо Вам найкращі побажання!	— Сизге эйи истеклер бильдирем!
Бажаю щастя (успіхів).	— Бахт (мувафакъиет) тилейим.
Бажаю Вам міцного здоров'я.	— Сизге къавий сагълыкъ тилейим.
Зі святом, друзі!	— Байрам хайырлы олсун, достлар!
З Новим роком, Тарасе!	— Янгъы йылнен, Тарас!
Бажаємо Вам щасливого Нового року.	— Сизге бахтлы Янгъы йыл тилеймиз.
Вітаю Вас від імені ваших друзів.	— Сизни достларынъыз адындан тебриклеим.

ЗДИВУВАННЯ, — ТААДЖИПЛЕНЮВ ОБУРЕННЯ

Ви знаєте, Микола прова- — Билесинъизми, Мыкола
лився на екзамені. имтиандан кечмеди.
Справді? — Керчекми?
Це неможливо! — Олмайджакъ шей!
Ви жартуєте. — Сиз шакъа этесиз.
Це менé дуже дивує. — Бу мени пек тааджю-
— плендире.
Це диво. — Бу тааджюпли.
Що Ви говорите? — Сиз не айтасыз?
Це вже занадто. — Бу энди (арткъач) къара-
— рындан зияде.

ЗАДОВОЛЕННЯ, — МЕМНЮНИЕТЛИК, РАДІСТЬ КЪУВАНЧ

Бабуся приіде завтра. — Битам ярын келеджек.
Дуже добре. — Пек яхшы (эйи).
Я дуже задоволений. — Мен пек мемнюним.
Чудово! — Аджайип!
Я дуже щасливий. — Мен пек бахтлым.
Яке щастя! — Насыл бахт!
Це сенсация! — Бу сенсация!
Ви мене дуже порадували. — Сиз мени пек къувандыр-
— дынъыз.
Прекрасно! — Пек гузель!

Вам пощастило.

Я дуже радію вашим
успіхам.

— Къысметинъыз бар экен.

— Мен сизинъ мувафакъиет-
— леринъызге пек къуванам.

ДІЛОВЕ МОВЛЕННЯ — АМЕЛИЙ ЛАКЪЫРДЫ

Це компанія «Уркуста»? — Бу «Уркуста» компани-
— ясымы?
Я можу поговорити з дирек- — Мен дирскторнен лаф
— тором? — ете билемми?
Я хотів би поговорити з ко- — Мен коммерция дирскто-
— мерційним директором. — рынен лаф этмек истейим.
Пробачте, але його немає. — Афу етинъыз, амма о ёкъ.
Панове! — Эфендилер!
Пані та панове! — Ханым ве эфендилер!
Зараз я Вам розповім істо- — Шимди мен сизге ишха-
— рію нашого підприємства. — немизнинъ тарихыны
— айтып береджем.
Як координується робота? — Иш насыл координирленс?
Зараз наше підприємство — Шимди бизим ишхане-
— зазнає труднощів. — миз къыйынлыкълар чеке.
Як справи на цьому підпри- — Бу ишханененинъ ишле-
— ємстві? — ри насыл?
Це підприємство в повному — Бу ишханененинъ ишле-
— розквіті. — ри толу инкишаф ете.
Акціонерне товариство. — Акціонер джемиети.
Товариство з обмеженою — Месулиети сынъырлан-
— відповідальністю. — гъан джемиет.

БУДИНОК — ЭВ

- Зараз споруджують багато житлових будинків. — Шимди пек чокъ мескен эвлер къуралар.
- Де ви тепер мешкаєте? — Сиз шимди не ерде яшайсынъыз?
- На вулиці Клубній, 4. — Клубная сокъагъы, 4.
- Який це будинок? — Бу насыл эв?
- Це багатопверховий будинок. — Бу чокъкъатлы эв.
- На першому поверсі міститься крамниця, аптека. — Биринджи къатта тюкян, апхане ерлешкен.
- На якому поверсі ви мешкаєте? — Сиз къачынджы къатты яшайсыз?
- Можете піднятися ліфтом. — Ліфттен котериле биле-синъыз.
- Ми маємо велику квартиру. — Бизде балабан квартира бар.
- Скільки кімнат у Вашій квартирі? — Сизинъ квартиранъызда къач ода бар?
- У нас три кімнати. — Бизде учъ ода.
- Що це за кімнати? — Булар насыл одалар?
- У нас є газ, гаряча вода. — Бизде газ, сыджакъ сув бар.
- У Вас є телефон? — Сизде телефон бармы?
- Я хочу прийняти ванну. — Мен ваннагъа тюшмек истейим.
- Де рушник? — Силеджек не ерде?

- Туалетне мило — Къокъулы сабун
- Зубна щітка, паста — Тиш щёткасы, пастасы
- Кухня — Ашхане
- Це наш новий холодильник. — Бу бизим янъы буздола-пымыз.
- Де Ви тримаєте посуд? — Савутларны не ерде тутасыз?
- Ми тримаємо його у шафі. — Биз оларны шкаф ичин-де тутамыз.
- Де відро для сміття? — Чёплюк къопкъасы не ерде?

КОМП'ЮТЕРИ — КОМПЬЮТЕРЛЕР

- У Вас є комп'ютер? — Сизде компьютер бармы?
- Так, у мене є комп'ютер. — Э, менде компьютер бар.
- Чи багато часу ви проводите перед комп'ютером? — Компьютер башында чокъ вакъыт кечиресинъызми?
- Я проводжу весь вільний час перед комп'ютером. — Мен бутюн бош вакъы-тымны компьютер башында кечирем.
- Ви користуєтесь інтернетом? — Сиз интернеттен фай-даланасынъызми?

ПОРИ РОКУ — ЙЫЛ МЕВСИМЛЕРИ

- Весна — Бааръ
- Рання весна — Эрте бааръ

Літо	— Яз
Спекотливе літо	— Сыджакъ яз
Осінь	— Кузь
Щедра осінь	— Джумерт кузь
Зима	— Къыш
Сувора зима	— Серт къыш
Зимовий вечір	— Къыш геджеси
Весняна пора	— Бааръ вакъыт
Літній відпочинок	— Яз татили
Осіній дощ	— Кузь ягъмуры

РІК — ЙЫЛ

Цілий рік	— Бутюн йыл
Минулий рік	— Кечкен йыл
Новий рік	— Янғы йыл
Календар	— Такъвим
Кожного року	— Эр йыл
Протягом року	— Йыл девамында
Через рік	— Бир йылдан сонъ
Скільки років тому?	— Къач йыл эвельси?
В якому році це було?	— Бу къачынды сенеси олгъан эди?
Кілька років потому	— Бир къач йыл эвельси
Рік у рік	— Йыл-йылдан

Вік (століття)	— Асыр (юз йыллыкъ)
Річниця	— Йылдёнюми
Перше півріччя	— Йылнынъ биринджи ярысы

ПОГОДА — АВА

Яка сьогодні погода?	— Бугунъ ава насыл?
Сьогодні гарна погода.	— Бугунъ ава яхшы.
Сьогодні погана погода.	— Бугунъ ава ярамай.
Сьогодні тепло (жарко, прохолодно).	— Бугунъ ава джыллы (сыджакъ, салкъын).
Вчора було холодно.	— Тюнєвин ава сувукъ эди.
Яка буде завтра погода?	— Ярын ава насыл оладжакъ?
Завтра буде ясна (дощова) погода.	— Ярын ава ачыкъ (ягъмурлы) оладжакъ.
Хмарна (безхмарна) погода	— Булутлы (булутсыз) ава
Який туман!	— Насыл туман!
Погода нестійка	— Ава денъишип тура
Дощ	— Ягъмур
Чи йде дощ?	— Ягъмур ягъамы?
Мрячить	— Сепелей
Дощ не йде	— Ягъмур ягъмай
Здається, буде дощ.	— Гъалиба, ягъмуриягъджакъ.
Дощова хмара	— Ягъмурлы булут
Дощова осінь	— Ягъмурлы кузь

Дошовий день	— Ягъмурлы кунь
Сьгодні не буде дощу.	— Бугунь ягъмур ягьмай-джакъ.
Завтра буде дощ.	— Ярын ягъмур ягьаджакъ.
Я змокнув.	— Мен сыландым.
Усюди бруд.	— Эр ерде чамур.
Блискавка.	— Кок гудюрдиси.
Вчора була гроза.	— Тюневин кок гудюрдеди.
Грім	— Яшын (йылдырым)

СНІГ. ГРАД — КЪАР. БУРЧАКЪ

Іде сніг.	— Къар ягъа.
Уночі випав сніг.	— Гедже къар ягъды.
Сніг тапе.	— Къар ирий.
Дорогу замело снігом.	— Ёлны къар басты.
Іде град.	— Бурчакъ ягъа.
Роса	— Чыкъ
Сьгодні випала роса.	— Бугунь чыкъ тюшкен.
Опади	— Ягъын
Вчора були опади.	— Тюневин ягъын ягъды.
Іній	— Кырав
Мороз	— Аяз
Снігурочка	— Къар кыыз
Дід Мороз	— Аяз деде

Лід	— Буз
Вітер	— Рузгяр (ель)
Повіяв сильний вітер.	— Кучлю ель эсти.
Небо	— Кок
Хмара	— Булут
Поривчастий вітер	— Кучью рузгяр
Туман	— Туман

ІМ'Я. ПРИЗВИЩЕ. АДРЕСА — АДЫНЪЫЗ. СОЙАДЫНЪЫЗ. БАБА АДЫНЪЫЗ. АДРЕС

Як Ваше прізвище?	— Сизинь сойадынъыз не?
Моє прізвище...	— Меним сойадым...
Моє ім'я...	— Меним адым...
Де Ви живете?	— Сиз не ерде яшайсынъыз?
Вкажіть свою адресу.	— Адресинъизни айтынъыз.
Моя адреса ...	— Меним адресим ...

ВІК. СІМ'Я. РОДИЧІ. — ЯШ. АИЛЕ. СОЙ-СОПЛАР

Скільки Вам років?	— Сиз къач яшындасынъыз?
Мені 28 років.	— Мен 28 яшындам.
У якому році Ви народилися?	— Сиз анги сенеси догъдынъыз?

- Я народився в ... році. — Мен ... сенеси догъдым.
- Ви одружений? — Сиз эвлисинъизми?
- Я неодружений (незаміжня). — Мен бекярым (эвли дегилим).
- Я одружений. — Мен эвлим.
- Вона заміжня? — О, эвлими (къоджадамы)?
- Ні, вона незаміжня. — Ёкъ, о, эвли (къоджада) дегиль.
- У Вас велика родина? — Сизинъ къорантанъыз буюкми?
- Скільки людей у Вашій сім'ї? — Сизинъ къорантада къач джан бар?
- Нас п'ятеро: батьки, двоє синів і донька. — Биз беш джанмыз: анам-бабам, эки огълан ве бир къыз.
- Я живу з батьками. — Мен анам-бабамнен яшайым.
- Хто Ваш тато (мати)? — Сизинъ бабанъыз (ананъыз) ким?
- Вони пенсіонери. — Олар нефакъаджылар.
- Мій (-оя, -ої) ... — Меним ...
- старший брат — агъам
- молодший брат — кядам (огълан къардашым)
- старша сестра — аптем
- молодша сестра — къыз къардашым
- бабуся та дідусь — къартанам ве къарт-бабам меннен берабер яшайлар.
- живе (-уть) зі мною.

- Це моя... — Бу меним...
- невістка — келиним
- свекруха — къайнанам
- тітка (по матері) — тизем
- тітка (по батькові) — алам
- мачуха. — огей анам.
- Познайомтесь, це мій ... — Таныш олунъыз, бу меним ...
- свекор — къайнатам
- зять — киевим
- сват — къудам
- дядько (по батькові) — эмджем
- дядько (по матері) — дайым
- тесть — къайнатам
- онук (онука) — торуным
- чоловік. — акъайым (къоджам).
- Весілля — Той
- Молода людина — Йигит (деликъанлы)
- Друг (подруга) — Дост (джарие)

ПРОФЕСІЯ — ЗЕНААТ

- Яка у Вас професія? — Сизинъ зенаатынъыз не?
- Я ... — Мен ...
- інженер — муэндис
- механік — механик
- агроном — агроном

тракторист	— тракторджы
слюсар.	— чиленгир.
Він ...	— О ...
письменник	— языджы
лікар	— эким
вчитель	— оджа
художник.	— рессам.
Я ...	— Мен ...
журналіст	— журналіст
кравець.	— тикиджи.
Мій приятель спортсмен.	— Меним достум спортчы.
Давно Ви працюєте?	— Сиз чокътан берли чалышасынъызмы?
Вона ...	— О ...
вчителька	— оджапче
актриса	— артист
режисер	— режиссёр
студентка.	— студент.
Я працюю у ...	— Мен ... чалышам.
готелі	— мусафирханеде
кав'ярні	— къавеханеде
магазині	— тюканда
бібліотечі	— кутюпханеде
інституті.	— институтта
Ким Ви працюєте?	— Сиз ким олып чалышасынъыз?
Я працюю у банку секретарем.	— Мен банкта кятіп олып чалышам.

Вона працює на ...	— О ... чалыша.
заводі	— заводда
фабриці.	— фабрикада
Я займаюся садівництвом.	— Мен багъчаджылыкънен огърашам.
Мої батьки юристи.	— Меним ана-бабам адлисджилер.
Скільки годин на день Ви працюєте?	— Сиз бир куньде къач саат чалышасынъыз?
Я працюю 8 годин на день.	— Мен бир куньде 8 саат чалышам.
Я кандидат ... наук.	— Мен ... илимлери намзетим.
філологічних	— філология
медичних	— тиббиет
сільськогосподарських	— кой ходжалыгъы

ЗБОРИ — ТОПЛАШУВ

Завтра відбудуться профспілкові збори.	— Ярын профсоюз топлашуву оладжакъ.
Ходімо на збори.	— Юринъиз топлашувгъа.
Хто проводить збори?	— Топлашувны ким алып бара?
Що на порядку денному?	— Кунъ тертибине не кьоюлгъан?
Слово надається пану Алексєєву.	— Сєз Алексєєв аркъадашкъа бериле.
Прошу слова.	— Мангъа сєз беринъиз.

- Прошу зайняти свої місця. — Ерлерингизге отурмангъ-
 ызны риджа этем.
 Виношу на голосування. — Рейге къоям.
 Прошу підняти руки. — Эллерингизни котерингиз.
 Хто за? — Ким разы?
 Хто проти? — Ким разы дегиль?
 Хто утримався? — Ким битараф?
 На зборах виступило п'ятеро людей. — Топлашувда беш адам
 чыккышта булунды.
 Він пішов на збори. — О, топлашувгъа кетти.
 Вчора були збори. — Тюневин топлашув олды.

МЕДИЧНЕ — ТИББИЕТ ОБСЛУГОВУВАННЯ ХЫЗМЕТІ

- Як Ви себе почуваєте? — Озюнгизни насыл ис
 этесиз?
 Я себе погано почуваю. — Мен озюмни ярамай ис
 этем.
 Викличте, будь ласка, лікаря. — Риджа этем, екимни чагы-
 рынгыз.
 Я застудився (лась). — Мен сувукъландым.
 У мене кашель. — Мен оксюрем.
 У мене болить ... — Меним ... агъырта.
 голова — башым
 серце — юрегим
 печінка — къараджигерим

- шлунок — ашкъазаным
 зуб — тишим
 живіт — къурсагъым
 горло — богъазым
 вухо — къулагъым
 око — козюм
 рука — элим
 нога. — аягъым
 У мене паморочиться в голові. — Меним башым айлана.
 У мене розлад шлунку. — Меним ичим бозулды.
 Це швидка допомога? — Бу тез ярдыммы?
 Покажіть язика. — Тилингизни косътерингиз.
 Роздягніться. — Союнынгыз.
 Лягайте, будь ласка, сюдн. — Мына бу ерге ятынгыз.
 Дихайте спокійно та глибоко. — Бол ве терен нефес алы-
 нгыз.
 Ви не хворіли інфекційни-ми захворюваннями? — Сиз инфекцион хасталы-
 къларнен хаста олма-
 дынгызмы?
 Вам треба лягти в лікарню. — Сизге хастаханеге ятмакъ
 керек.
 Де розташована аптека? — Аптека не ерде ерлешкен?
 Мені треба купити ліки. — Мангъа илядж алмакъ керек.
 Мазь — Мельэм
 Вата — Памукъ
 Окулярі — Козьлюк
 Лікарня — Хастахане

Пологовий будинок	— Локъсахане
Медсестра	— Эмшире
Акушерка	— Эбанай
Кров	— Къан
Голова	— Баш
Волосся	— Сач
Шкіра	— Тен
Кістка	— Кумик
Тіло	— Беден
Шия	— Боюн
Рот	— Агъыз
Язык	— Тиль
Спина	— Аркъа
Поперек	— Бель
Щока	— Янакъ
Ніс	— Бурун
Губа	— Дудакъ
Лоб	— Манънай
Вени	— Къан дамарлары
Обличчя	— Бет (Сыма)

**МЕДИЧНИЙ — ТИББИЕТ
ПЕРСОНАЛ ХАДИМЛЕРИ**

Гінеколог	— Гинеколог
Кардіолог	— Юрек экими

Невропатолог	— Невропатолог
Окуліст	— Козь экими
Онколог	— Онколог
Педіатр	— Бала экими
Стоматолог	— Тиш экими
Терапевт	— Терапевт
Хірург	— Хирург

**ЇДАЛЬНЯ. КАФЕ. — АШХАНЕ. КАФЕ.
РЕСТОРАН РЕСТОРАН**

Я хочу їсти (пити).	— Мен ашамагъа (ичмеге) истейим.
Коли відкривається їдальня (ресторан)?	— Ашхане (ресторан) не вакъыт ачыла?
Куди підемо снідати (обідати, вечеряти)?	— Сабалыкъ (уйлелик, акъ-шамлыкъ) ашамагъа не ерге бараджакъмыз?
У кафе «Учансу» є кримськотатарські страви.	— «Учансу» кафесинде кырымтатар емеклери бар.
У цій їдальні смачна їжа.	— Бу ашханеде лезетли ашлар бар.
Вас можна запросити у ресторан?	— Сизни ресторангъа давет этмеге мумкюнми?
Сідаймо за цей столик.	— Мына бу маса башына отурайыкъ.
Тут вільно?	— Бу ер бошмы?
Дайте меню.	— Менюны беринъыз.

- Що Ви їстимете? — Сиз не ашайджакъсынъыз?
- Що ми замовимо? — Биз несымарлайджакъмыз?
- Я на дісті. — Мен диетадам.
- Я не люблюю м'ясну їжу. — Мен этли ашларны сев-
мейим.
- Смачного! — Аш татлы олсун!
- Більше нічого не треба, дякую. — Сагъ олунъыз, башкъа бир
шей керекмей.
- Чи не можна швидше, я поспішаю. — Тездже мумкюнми, мен
ашыкъам.
- Дайте, будь ласка, рахунок. — Риджа этем, эсапны бе-
ринъыз.

СНІДАНОК — САБАЛЫКЪ ЕМЕК

- Я хочу поснідати. — Мен сабалыкъ емек аша-
макъ истейим.
- Ви хочете з нами поснідати? — Сиз бизнен берабер саба-
лыкъ емек ашамагъа
истейсизми?
- Ви вже поснідали? — Сиз сабалыкъ емегинъыз-
ни ашадынъызмы?
- Що у Вас на сніданок? — Бугунъ сабалыкъ емеке
ашамагъа не бар?
- Дайте чашку кави. — Бир фильджан къаве бе-
ринъыз.
- Принесіть, будь ласка, ... яєшню — Риджа этем ... кетиринъыз.
— къайгъана

варене яйце

кефір
йогурт
сметану
бринзу.

Я хочу салату.

Принесіть мені...
смажену рибу

юшку.

Дайте мені білий (чорний)
хліб.

Я хотів би ... молока.
холодного
теплого
гарячого

- пиширильген
йымырта
- къатыкъ
- ёгъурт
- къаймакъ
- пенир
- Мен салата истейим.
- Манъа ... кетиринъыз.
- къавурулгъан
балыкъ
- балыкъ шорбасы
- Манъа безъ (къара)
отъмек беринъыз.
- Мен ... сют истейим.
- сувукъ
- джыллы
- сыджакъ

ОБІД — УЙЛЕЛИК ЕМЕК

- Коли підемо обідати? — Уйлелик ашамагъа не
вакыт бараджакъмыз?
- Дайте мені одну порцію
риби. — Манъа бир порція балыкъ
беринъыз.
- Я хочу взяти ...
квашеної капусти
солоних огірочків.
- Принесіть дві порції
куратини. — Мен ... алмакъ истейим.
— къапыста туршусы
— хыяр туршусы
— Эки порція тавукъ эти
кетиринъыз.

Чи є у Вас чебуреки?
Який Ви бажаєте суп?

Дайте мені борщу.
Я хотів би ... супу.

рисового
горохового
грибного

Я дуже люблю плов.
Я хотів би голубців.
Дайте мені ... сік.

виноградний
яблучний
персиковий
гранатовий

Я хотів би морозива.
Принесіть мені компоту.
Чи є у Вас фрукти?

— Сизде чиберек бармы?
— Сиз насыл шорба истей-
синъиз?
— Манъа борщ беринъиз.
— Мен ... шорбасы истейим.
— пирнич
— нохут
— мантар
— Мен пиляв пек севем.
— Мең сарма истейим.
— Манъа ... шырасы бери-
нъиз.
— юзюм
— алма
— шефтали
— нар
— Мен дондурма истейим.
— Манъа хошаф кетиринъиз.
— Сизде мейвалар бармы?

ВЕЧЕРЯ — АКЪШАМЛЫКЪ ЕМЕК

Що їстимемо на вечерю? — Акъшамлыкъ не ашай-
джакъмыз?
Запрошую Вас на вечерю. — Сизни акъшамлыкъ емек-
ке давет етем.
Я не хочу вечеряти. — Мен акъшамлыкъ емек
ашамагъа истемейим.

Дайте мені склянку...

чаю
кефіру
соку
какао.

Спасибі, вечеря була
пречудова!

Що будемо пити?

Дайте мені пляшку
мінеральної води.

Принесіть шампанське!

Я б випив трошки...
горілки
коньяку
пива.

Я хочу випити за Ваше
здоров'я!
Це дуже гарне вино.

— Манъа бир стакан ...
беринъиз.

— чай
— къатыкъ
— шыра (шербет)
— какао

— Сагъ олунъыз, акъшам-
лыкъ емек пек лезетли эди!
— Не ичеджекмиз?

— Бизге бир шише мине-
раль сув беринъиз.

— Бизге шампан шарапы
кетиринъиз!

— Мен азачыкъ ... ичер эдим.

— ракъы
— коньяк

— бира, пива

— Мен сизинъ савлугъынъ-
ыз ичюн ичмеге истейим!

— Бу пек яхшы шарап.

ШКОЛА — МЕКТЕП

У якій школі вчиться Ваш
син?

Мій син вчиться у ліцеї.

Я хочу вчитися у спортив-
ній школі.

— Сизинъ огълунъыз анги
мектепте окъуй?

— Мсним огълум лицейдѣ
окъуй.

— Мен спорт мектебинде
окъумақъ истейим.

Я вчусь у загальноосвітній школі. — Мен умумтасиль мектебинде окъуйым.

Він закінчив школу із золотою медаллю. — О, мектепни алтын медальнен битирди.

Моя донька пішла в школу у 6 років. — Менім къызым мектепке алты яшындан барды.

Який урок тобі подобається? — Сен насыл дерсни бегенесинъ?

Мені подобається урок ... мови. — Мен ... тили дерсини бегенем.

англійської — инглиз

німецької — немсе

французької — франсыз

Скільки учнів у Вашому класі? — Сизинъ сыныфынъызда къач талебе бар?

У нашому класі тридцять учнів. — Бизим сыныфта отуз талебе бар.

Коли починається перший урок? — Биринджи дерс не вакъыт башлана?

Коли розпочнуться літні канікули? — Яз татили не вакъыт башлана?

Ми любимо нашу школу. — Биз мектебимизни севемиз.

Директор школи — Мектеб директоры

Вчитель (-ка) — Оджа (-пче)

Класний керівник — Сыныф ребери

Дайте мені ... щоденник зошит — Манъа ... беринъыз.

— кунъделик дефтер

— дефтер

ручку — къалем

лінійку — линсйка

журнал — журнал

портфель. — чанта

Мені потрібно купити підручник з... літератури

історії — тарихъ

географії — джогъграфия

математики — эсап (риазият)

рідної мови — тувгъан тиль

природознавства. — табиятшынаслыкъ

Продзвенів останній дзвоник. — Соньки чанъ къакъылды.

Випускники складають іспити. — Мезунлар имтиан тапшыралар.

ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ — АЛИЙ ОКЪУВ ЗАКЛАДИ ЮРТЛАРЫ

Які вузи є у Вашій республіці? — Сизинъ джумхуриетинъизде насыл алий окъув юртлары бар?

Який вуз Ви закінчили? — Сиз анги алий окъув юртуны битирдинъыз?

Я закінчив (-ла) ... — Мен ... битирдим.

Таврійський національний університет — Таврия миллий університетини

- Кримський державний інженерно-педагогічний університет. — Къырым девлет му-эндислик педагогика университетини
- Які факультети є в цьому університеті? — Бу университетте насыл факультетлер бар?
- На якому факультеті вчиться Ваш друг? — Сизинъ достунъыз анги факультетте окъуй?
- Він вчиться на ... факультеті. — О ... факультетинде окъуй.
- філологічному — филология
- економічному — икътисадият
- юридичному — адлиеджилик
- Мій брат вчиться на ... факультеті. — Меним агъам ... факультетинде окъуй.
- будівельному — къуруджылыкъ
- хімічному — химия
- механічному — механика
- агрономічному — агрономия
- Я хочу вивчати журналістику. — Мен журналистиканы огренмек истейим.
- Де його кабінет? — Онынъ одасы къайда?
- На якому Ви курсі? — Сиз къачынды курста окъуйсынъыз?
- Я студент першого (третього) курсу. — Мен биринджи (учюнджи) курс талебесим.
- Мій брат вчиться на останньому курсі. — Меним агъам сонъки курста окъуй
- Я аспірант. — Мен аспирантым.
- Скільки студентів на Вашому курсі? — Сизинъ курста къач талебе бар?

- Чому Ви не були на лекції? — Не ичюн сиз лекцияда ёкъ эдинъиз?
- Завтра відбудеться семінар. — Ярын семинар оладжакъ.
- Хто у Вас староста? — Сизде староста ким?
- Сьогодні була цікава лекція. — Бугунъ пек мсракълы лекция олды.

ІСПИТИ — ИМТИАНЛАР

- Коли почнуться вступні іспити? — Кириш имтианлары не вакъыт башланаджакълар?
- Ти склав іспит з фонетики? — Сен фонстика боюнджа имтиан тапшырдынъмы?
- Ні, буду складати цього тижня. — Ёкъ, бу афта ичинде тапшыраджам.
- У мене всі заліки складені. — Мен еписи зачётларны тапшырдым.
- Державні іспити почнуть-ся через тиждень. — Девлет имтианлары бир афтадан сонъ башланаджакълар.
- Мій друг склав усі іспити на «відмінно». — Меним достум еписи имтианларыны аля ишаретлернен тапшырды.
- Коли почнеться зимовий (літній) семестр? — Къышкъы (язлыкъ) семестр не вакъыт башланаджакъ?

ГУРТОЖИТОК — ЯТАКЪХАНЕ

- Я живу в студентському гуртожитку. — Мен студентлер ятакъ-ханесинде яшайым.
- У нас у гуртожитку є хороша їдальня. — Бизим ятакъханеде яхшы ашхане бар.
- Скільки людей мешкає в одній кімнаті? — Бир одада къач адам яшай?
- Де комендант гуртожитку? — Ятакъхане коменданты не ерде?

СТИПЕНДІЯ — СТИПЕНДИЯ

- Ви отримуете стипендію? — Сиз стипендия аласынъ-ызмы?
- Авжеж, отримую. — Эбет, алам.
- Він отримує підвищену стипендію. — О, имтиязлы стипендия ала.

ЗАОЧНЕ (ВЕЧІРНЄ) НАВЧАННЯ — ГЪИЯБИЙ (АКЪШАМКИ) ОКЪУВ

- Моя мама вчиться на заочному відділенні. — Меним анам гъиябий болукте окъуй.
- Мій брат вчиться на вечірньому відділенні. — Меним агъам акъшамки болукте окъуй.
- Коли почнеться сесія? — Сессия не вакъыт башлайджакъ?

Сесія для заочників почнеться у травні. — Гъиябий болук ичюн сессия майыс айында башлайджакъ.

Хто читатиме лекції? — Лекцияларны ким окъуйджакъ?

БІБЛІОТЕКА — КУТЮПХАНЕ

Де розташована кримськотатарська бібліотека? — Къырымтатар кутюпханеси не ерде ерлешкен?

Вона розташована на вулиці Самокиша, 8. — О, Самокиш сокъагъы, 8 (секизинджи) эвде ерлешкен.

Бібліотека працює щоденно? — Кутюпхане эр куню чалышамы?

У Вас є книги українською мовою? — Сизде украин тилинде китаплар бармы?

Де розташована читальна зала? — Окъув залы не ерде?

Який розпорядок видачі книг? — Китапларны берюв тертиби насыл?

Поясніть, як заповнити бланк? — Бланкны насыл этип толдурмакъ кереклигини анълатсангъыз?

Де алфавітний покажчик книг? — Китапларнынъ элифбели косътергичи къайда?

Відкладіть, будь ласка, цю книгу. — Риджа этем, бу китапны четке алып къойынгъыз.

КНИЖКОВА — КИТАП КРАМНИЦЯ ТЮКЯНЫ

- Зайдемо до книжкової — Китап тюкянына кирейик.
крамниці.
- Що Ви бажаєте купити? — Сиз не алмакъ истей-
синъиз?
- У Вас є словники? — Сизде сѣзлюклер бармы?
- Дайте мені українсько- — Манъа украин-къырым-
кримськотатарський татар сѣйлешюв китабыны
розмовник. беринъиз.
- Які нові видання є у Вас? — Сизде янъы чыкъкъан
неширлер бармы?
- Покажіть мені дитячі книги. — Манъа балалар ичюн ки-
тапларны косътеринъиз.
- У Вас є у продажу ноти? — Сизде сатлыкъта ноталар
бармы?
- Скільки коштує ця книга? — Бу китап къач кумюш тура?

ГАЗЕТНИЙ КІОСК — ГАЗЕТА КИОСКЫ

- Дайте мені сьогоднішню — Манъа бугунъки газетаны
газету. беринъиз.
- У Вас є вчорашня газета? — Сизде тюневинки газе-
талар бармы?
- Дайте мені «Кримську — Манъа «Кримська світ-
світлицю». лиця» ны беринъиз.
- У Вас є газети кримсько- — Сизде къырымтатар ти-
татарською мовою? линде чыкъкъан газеталар
бармы?

- Так, у нас є газети «Янъы — Э, бизде «Янъы дюньа» ве
дюньа» та «Къырым». «Къырым» газеталары бар.
- Покажіть нам ... журнал. — Бизге ... меджмуасыны
косътеринъиз.
- спортивний — спорт
- дитячий — балалар
- гумористичний — шакъа-къораталар
- Ми їх не отримали. — Биз оларны даа алмадыкъ.

МУЗЕЙ — МУЗЕЙ

- Які музеї є у Вашому місті? — Сизинъ шеэринъизде
насыл музейлер бар?
- У нас є багато музеїв. — Бизде пек чокъ музейлер
бар.
- Я хочу піти у краєзнавчий — Мен улькешынаслыкъ му-
зей. зейинс бармакъ истейим.
- У який ще музей Ви пора- — Сиз манъа даа насыл му-
дите мені піти? зейге бармакъны теклиф
етерсинъиз?
- Художній музей — Бедий музей
- Це оригінал чи копія? — Бу асыл нухамы, я да ко-
чюрме нухамы?
- Ми бажаємо піти у дім- — Биз Лєся Украинканынь
музей Лєсі Українки. эв-музейине бармакъ
истеймиз.

ВИСТАВКА — СЕРЬГИ

- Коли відкривається (закривається) виставка? — Серги не вакъыт ачыладжакъ (къапанаджакъ)?
- Які виставки відкриті у місті? — Шеърде насыл сергилер ачылды?
- У місті відкрита технічна (художня) виставка. — Шеърде техника (бедий) сергиси ачылды.
- Незабаром відкриється виставка робіт кримських художників. — Якъында къырымлы ресамларнынъ сергиси ачыладжакъ.
- Художник — Рессам
- Хто автор цієї картини? — Бу ресимнинъ муэллифим?

Словничок — Лугъатчыкъ

- абстракціонізм — абстракционизм
- автопортрет — автопортрет
- акварель — акварель
- архітектура — мимарджылыкъ
- античне мистецтво — антик санат
- східне мистецтво — шаркъ санаты
- виставка — серги
- графіка — графика
- гравюра — гравюра
- живопис — тасвират
- замальовка — левха
- образотворче мистецтво — тасвирий санат

- картинна галерея — ресимлер галереясы
- імпресіоніст — импрессионист
- модернізм — модернизм
- пейзаж — манзара; левха
- ужиткове мистецтво — амелий санат
- реалізм — реализм
- сюрреалізм — сюрреализм
- малювати — сызмакъ, япмакъ
- малюнок — ресим

СПОРТ — СПОРТ

- Я люблю грати у футбол. — Мен футбол ойнамагъа сеvem.
- Коли почнуться змагання? — Ярышлар не вакъыт башлайджакъ?
- Хто переміг? — Ким енъди?
- Який рахунок? — Эсап насыл?
- Ви вмієте грати у шахи? — Сиз шахмат ойнамагъа билесизми?
- Де проходять змагання з вільної боротьби? — Куреш боюнджа ярышлар не ерде кече?
- За яку команду Ви вболіваєте? — Сиз къайсы команда ичюн?

Словничок — Лугъатчыкъ

- волейбол — волейбол
- баскетбол — баскетбол

команда	— команда
матч	— оюн
м'яч	— топ
перемога	— гъалебе
поразка	— магълубиет
теніс	— теннис
хокей	— хоккей
плавання	— ялдав
гравець	— оюнджы
більярд	— бильярд
біг	— чапув

ЗООПАРК (ЗВІРИНЕЦЬ) — АЙВАНАТ БАГЪЧАСЫ

Як проїхати до зоопарку? — Айванат багъчасына
насыл бармакъ мумкюн?

Підемо дивитись на... — Юринъиз... сейир этейик.

тигрів	— къапланларны
левів	— арсланларны
ведмежа	— аювларны
мави	— шамеклерни
слонів	— филлерни
вовків	— къашкъырларны
лисиць.	— тилькилерни

У Вас тут є верблюди? — Силе мында девелер
бармы?

Дивіться, ось папуги
(страуси). — Бакъынъыз, мына папа-
гъанлар (деве къушлары).

А де міститься акваріум? — Аквариум не ерде?

Словничок — Лугъатчыкъ

тварини	— айванлар
домашні тварини	— эв айванлары
дикі тварини	— кийик айванлар
корова	— сыгъыр
коза	— эчки
вівця	— къой
баран	— къочкъар
козел	— теке
бик	— бугъа
свиня	— домуз
собака	— конек
кішка	— мышыкъ
заєць	— тавшан
миша	— сычан
пацюк	— сычавул
півень	— хораз
курка	— тавукъ
птахи	— къушлар

ТЕАТР — ТЕАТР

Сьогодні у театрі прем'єра. — Бугунь театрде премьєра.

Який спектакль будуть
ставити? — Насыл спектакль кось-
тереджеклер?

Це нова постановка? — Бу янъы постановкамы?

Хто диригент? — Дирижеры ким?

Хто виконує ролі? — Роллерни ким иджра эте?

- Сьогодні співає відомий співак. — Бугунь белли йырджы йырай.
- Спектакль уже почався. — Спектакль энди башлады.
- Вам сподобалася музика? — Музыкасыны бегендинъизми?
- У нього прекрасний голос. — Онынъ гузель сеси бар.
- Це драма (комедія, трагедія). — Бу драма (комедия, трагедия).
- Хто режисер спектаклю? — Спектакльнинъ режиссёры ким?
- Дайте мені, будь ласка, бінокль. — Риджа этем, манъа бинокльни беринъиз.
- Антракт — Антракт
- Пройдімо у фойє. — Фойеге чыкъайыкъ.

КОНЦЕРТ — КОНЦЕРТ

- Ходімо сьогодні на концерт. — Юринъиз, бугунь концертке барайыкъ.
- Де буде концерт? — Концертне ерде оладжакъ?
- Концерт відбудеться у кримськотатарському театрі. — Концерт къырымтатар театринде оладжакъ.
- А хто буде виступати? — Я ким чыкъышта булунаджакъ?
- Виступатиме ансамбль «Крим». — «Къырым» ансамбли чыкъышта булунаджакъ.
- Сьогодні у філармонії будуть виступати молоді виконавці. — Бугунь филармонияда яш иджаткярлар чыкъышта булунаджакълар.

- Вам сподобався концерт? — Сиз концертни бегендинъизми?
- Дуже сподобався. — Пек бегендим.
- Ви музикант? — Сиз чалгъыджысызми?
- Ні, я любитель. — Ёкъ, мен авескярым.
- Яку музику Ви любите? — Сиз насыл аваларны севесинъиз?
- Я люблю ... музику. — Мен ... аваларыны селем.
- симфонічну камерну джазову — симфоник
- камер
- джаз
- Ви граєте на якомусь інструменті? — Сиз насыл чалгъы алектинде чаласынъыз?
- Я граю на ... — Мен ... чалам.
- акордеоні мандоліні скрипці. — аккардеон
- мандолина
- кемане

КІНО — КІНО

- Що показують сьогодні в кінотеатрі? — Бугунь кінотеатрде не косътерселер?
- Коли початок сеансу? — Сеанс не вакъыт башланаджакъ?
- До якого кінотеатру Ви йдете? — Сиз насыл кінотеатрге кетесинъиз.
- Ми йдемо в кінотеатр «Спартак». — Биз «Спартак» кінотеатрине кетемиз.
- Як називається цей фільм? — Бу кинофильмнинъ ады не?

- Які фільми Вам подобаються? — Сиз насил фильмлерни бегенесинъиз?
- Мені подобаються ... фільми. — Мен ... фильмлерни бегенем.
- документальні — документаль.
- художні — бедий
- історичні — тарихий
- Коли відчиняється каса кінотеатру? — Кинотеатр кассасы не вакъыт ачыла?
- Квитки вже розпродані. — Билетлер сатылып битти.

•ЦИРК — ЦИРК

- Підемо у цирк — Циркке барайыкъ
- Який цирк гастролює? — Насыл цирк гастрольде булуна?
- Вам подобаються акробати? — Сиз акробатларны бегенесизми?
- Це чарівно! — Бу аджайип!
- Я люблю клоунаду. — Мен клоунаданы пек севем.
- Мені подобаються виступи тварин. — Мен айванларнынъ чыкъышларыны бегенем.

ТЕЛЕВИЗОР — ТЕЛЕВИЗОР

- Де розташований магазин телевізорів? — Телевизор тюкяны не ерде?
- Увімкніть телевізор. — Телевизорны сѣндириныз.

- Що сьогодні показують? — Бугунъ не косътерелер?
- Добрий вечір, шановні телеглядачі! — Акъшам шерифинъиз хайыр олсун, сайгъылы телесеийрджилер!
- Який у Вас телевізор? — Сизде насыл телевизор?
- Він добре працює? — О яхшы чалышамы?
- Ви дивились «Новини»? — Сиз «Янъылыкъ»ларны бакътынъызмы?
- Давайте перемкнемо на іншу програму. — Келинъиз, башкъа программагъа кечирейик.
- Я дуже люблю дивитися телевізор. — Мен телевизор бакъмагъа пек севем.
- Я хотів би подивитися футбол. — Мен футбол бакъмакъ истейим.
- По якій програмі показують футбол? — Футболны анги программада косътерелер?

РАДІО — РАДІО

- Я хочу купити магнітофон. — Мен магнітофон алмакъ истейим.
- Скільки коштує цей магнітофон? — Бу радиомангнітофон не къадар тура?
- Мій син радіолюбитель. — Меним огълум радиоавескъар.
- Я люблю слухати радіо. — Мен радио динълемеге севем.

ФОТОГРАФІЯ — ФОТОРЕСИМ

- Я хочу сфотографуватися. — Мен фоторесимге тюш-мек истейим.
- Мені потрібно сфотографуватися для паспорта. — Манъа паспорт ичюн керек.
- Дивись сюди! — Мына бу ерге бакъынъыз!
- Скільки треба заплатити? — Къач кумюш береджем?
- Коли будуть готові фотографії? — Фоторесимлер не вакъыт азыр оладжкълар?

ПОШТА — ПОЧТА

- Скажіть, будь ласка, де розташована пошта? — Риджа этем, айтсанъыз, почта къаерде?
- До якого часу Ви працюєте? — Сиз не вакъыткъадже чалышасынъыз?
- На моє ім'я лист? — Меним адыма мектюп барым?
- Де міститься поштова скринька? — Почта къутусы къаерде?
- Скільки коштує марка? — Марка къач кумюш тура?
- Дайте мені конверт із маркою. — Манъа маркалы зарф беринъыз.
- Який у Вас поштовий індекс? — Сизнинъ почта индексинъыз насыл?
- Вам прийшов лист. — Сизге мектюп кельди.
- Можна у Вас передплатити газету? — Сизде газетагъа абуне олмакъ мумкюнми?

Я хочу передплатити газету — Мен «Кримська світлиця» «Кримська світлиця».

Я учора не отримав газету. — Мен тюневин газета алмадым.

Не знаю, я поклав її у поштову скриньку. — Бильмейим, мен оны почта къутусына къойдым.

Листоноша — Почтаджы

ТЕЛЕГРАМА — ТЕЛЕГРАММА

Я хочу надіслати телеграму. — Мен телеграмма ёлламакъ истейим.

Дайте мені, будь ласка, бланк телеграми. — Риджа этем, манъа телеграмма бланкыны беринъыз.

Скільки коштує одне слово телеграми? — Телеграмманынъ бир сёзю къач кумюш тура?

Вам надійшла телеграма. — Сизге телеграмма кельди.

Розпишіться ось тут. — Мына бу ерге имза къоюнъыз.

ТЕЛЕФОН — ТЕЛЕФОН

Мені потрібно подзвонити. — Манъа телефон ачмакъ керек.

Дайте свій номер телефону. — Озь телефон номеранъ-ызынъ айтынъыз.

Дайте, будь ласка, телефонну книгу.	— Риджа этем, телефон китабыны беринъыз.
Алло! Це вокзал?	— Алло! Бу вокзалмы?
Ні, це квартира.	— Ёкъ, бу квартира.
Пробачте, я помилився (-лась).	— Багъышланъыз, мен янълышкъаным.
Я Вас слухаю.	— Мен сизни динълейим.
Я Вас погано чую.	— Мени сизни ярамай эшитем
Хто це?	— Бу ким?
Зателефонуйте ще раз.	— Даа бир кере чанъ къакъынъыз.
Зачекайте хвилинку.	— Бир дакъкъа бекленъыз.

ПЕРУКАРНЯ — БЕРБЕРХАНЕ

Скажіть, будь ласка, де тут найближча перукарня?	— Риджа этем, айтсанъыз, энъ якъын берберхане къаерде?
Я хочу поголится (стриг-тись).	— Мен тыраш олмакъ (сач алдырмакъ) истейим.
Мені треба помити голову.	— Манъа башымны ювмакъ керек.
У мене лізе волосся.	— Меним сачларым тѣкюле.
Я хочу пофарбувати волосся.	— Мен сачларымыны бояламакъ истейим.
Пофарбуйте мені брови, віі.	— Меним къашларымны (кирпиклеримни) бояланъыз.

ГАСТРОНОМ — ГАСТРОНОМ

Хлібна крамниця	— Отьмек тюкяны
Хліб	— Отьмек
Дайте, будь ласка, буханку ... хліба.	— Манъа бир дане ... отьмек (отьмеги) беринъыз.
білого	— безъ
чорного	— къара
житнього	— чавдар
Чи є свіжі булочки?	— Тазе булочкалар бармы?
Скільки коштує кекс?	— Кекс къач кумюш тура?
Дуже смачний рулет!	— Пек лезетли рулет!
Дайте мені півкіло бубликів.	— Манъа ярым кило къалач беринъыз.

МОЛОЧНІ ПРОДУКТИ — СЮТ МАХСУЛАТЛАРЫ

Дайте мені двісті грамів вершкового масла.	— Манъа эки юз грамм сары ягъ беринъыз.
Чи є у Вас топлене масло?	— Сизде иритильген ягъ бармы?
Зважте, будь ласка, цей шматочок бринзи.	— Пенирнинъ мына бу кесс-чигини чексенъыз.
Сьогодні у нас є дуже смачний сир.	— бизде бугунъ пек лезетли къашкъавал бар.
Можна пляшку молока (кефіру)?	— Бир шише сют (къатыкъ) мумкюнми?
Дайте мені півлітрову банку сметани.	— Манъа ярымлітрлик банкада къаймакъ беринъыз.

УНИВЕРМАГ — УНИВЕРМАГ

- Де розташований універмаг? — Універмаг не ерде ерлешкен?
- Коли відчиняється (зачиняється) універмаг? — Універмаг не вакъыт ачыла (къапала)?
- Мені потрібно купити ...
- сорочку — кольмек
 - штани — штан
 - хусточку — пошу (явлукъ)
 - шкарпетки — чорап
 - сукню. — антер
- Скільки це все коштує? — Буларнынъ эписи къач кумюш тура?
- Це дуже дорого (дешево). — Бу пск паалы (уджуз).
- Де розміщений відділ «Подарунки»? — «Бахшышлар» болюги къаерде?
- Мені це (не) подобається. — Мен буны бегенем (бегенмейим).
- Мені це підходить. — Манъа буяраша (ярашмай).
- Я це (не) беру. — Мен буны алам (алмайым).
- Який це розмір? — Бу къачынды размер?
- Яка ширина цієї тканини? — Бу басманынъ эни не къадар?
- Скільки коштує метр? — Метри къач кумюш тура?
- Мені потрібні ...
- черевики — Манъа ... керек.
 - чоботи. — потюк
 - чызма
- Посуд — Савут

У Вас є ...?

ніж
чашка
сковорідка
каструля
ложки
тертушка

— Сизде ... барым?
— пычакъ
— чанакъ
— тава
— къазан
— къашыкъ
— эренде

РИНОК — БАЗАР

- Де розміщений центральний ринок? — Меркезий базар къаерде?
- Зважте, будь ласка, кілограм ...
- огірків — хияр
 - картоплі — къартоп
 - баклажанів — патильджан
 - моркви — хавуч
 - перцю — бибер
 - гіркого перцю — аджджы бибер
 - цибулі — согъан
 - часнику. — сарымсакъ
- Мені потрібно купити ...
- Манъа ... алмакъ керек.
 - диню — къавун
 - кавуна — къарпыз
 - капусти — къапыста
 - гарбуза — къабакъ
 - буряка — чукюндир
 - редиски — айлыкъ туруп

редьки	— аджджы туруп
кукурудзи.	— мысырбогдай
Скільки коштує пучок ...?	— Бир топ ... к'яч кумюш тура?
петрушки	— магъданоз
кропу	— таракъот
кмину	— къаразере
базиліку	— фесильген
шавлії	— кьозукъулакъ
Мені потрібно купити фруктів.	— Мангъа мейва алмакъ керек.
Зважте мені, будь ласка, кілограм ...	— Мангъа бир кило ... чексенъиз.
яблук	— алма
персиків	— шесфтали
черешень	— кираз
абрикосів	— къайсы
гранатів	— нар
груш	— армут
урюку	— зердали
вишень	— вишне
інжиру	— инджир
апельсинів (помаранчів)	— портакъал
малини	— ахудут
полуниці	— джилек
винограду.	— юзюм
У Вас є ...?	— Сизде ... бармы?
маслини	— зейтун
горіхи	— джеviz

мигдаль
кизил

— бадем
— къызылчыкъ

КОЛЬОРИ — РЕНКЛЕР

Білий	— Бсяз
Чорний	— Къара
Зелений	— Ешилъ
Жовтий	— Сары
Вишневий	— Вишне тюс
Червоний	— Къырмызы
Ліловий (фіалковий)	— Мелсвше тюс
Помаранчевий	— Портакъал тюс
Рожевий	— Гульгюли
Сірий	— Кок (боз)
Бузковий	— Эрылгъан тюс
Фіолетовий	— Мерекеп-тюс (мор)
Золотавий	— Алтин тюс
Рябий	— Аладжа
Блакитний	— Мавы (ачыкъ мавы)
Сріблястий	— Кумуюш тюс
Рудий	— Сары (джийрен)
Синій	— Мавы (къюю мавы)
Коричневий	— Къаверснки
Карий	— Эля

Сніжно-білий	— Ап-акъ
Русявий	— Сарышын
Ясно-червоний	— Ал тјос
Смарагдовий	— Зумјют тјос
Смаглявий	— Эсмери
Безбарвний	— Тјосюз (ренксиз)
Однобарвний	— Бир тјослю
Різнобарвний	— Чеси тјорлю
Бурій	— Конъур
Пурпуровий	— Къырмазы (ал)
Попелястий	— Кульренк (кок)
Світло-коричневий	— Къумрал

СТОРОНИ — ДЮНЬЯНЫНЪ СВІТУ ТАРАФЛАРЫ

Захід	— Гъарп (кунъбаты)
На захід	— Гъарп (кунъбаты) бетке
Схід	— Шаркъ (кунъдогыш)
На схід	— Шаркъ (кунъдогыш) бетке
Південь	— Дженюп (къыбла)
На південь	— Дженюп бетке
Північ	— Шималь (сырт)
На північ	— Шималь бетке

ГЕОМЕТРИЧНІ — ГЕОМЕТРИК ФОРМИ ШЕКИЛЛЕР

Пряма	— Догъру
Зигзаг	— Зигзаг
Квадрат	— Квадрат
Трикутник	— Учъкошелик
Дуга	— Кемер
Спіраль	— Спираль
Коло	— Даире (тёгсрек)

ДОВЖИНА — УЗУНЛЫКЪ (БОЙ)

Міліметр	— Миллиметр
Сантиметр	— Сантиметр
Метр	— Метр
Кілометр	— Километр

ВАГА — ЧЕКИ

Один грам	— Бир грамм
Двісті грамів	— Эки юз грамм
Півкілограма	— Ярымкило
Кілограм	— Килограмм
Центнер	— Центнер
Тонна	— Тонна
Зважте мені триста грамів ковбаси.	— Манъа учъ юз грамм колбаса чекинъиз.

ЧИСЛІВНИКИ — САЙЫЛАР

КІЛЬКІСНІ — ЭСАП

ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР

Ноль	— Сыфыр
Один	— Бир
Два	— Эки
Три	— Учъ
Чотири	— Дёрт
П'ять	— Беш
Шість	— Алты
Сім	— Еди
Вісім	— Секиз
Дев'ять	— Докъуз
Десять	— Он
Одинадцять	— Он бир
Дванадцять	— Он эки
Тринадцять	— Он учъ
Чотирнадцять	— Он дёрт
П'ятнадцять	— Он беш
Шістнадцять	— Он алты
Сімнадцять	— Он еди
Вісімнадцять	— Он секиз
Дев'ятнадцять	— Он докъуз
Двадцять	— Йигирми

Двадцять один

Тридцять

Сорок

П'ятдесят

Шістдесят

Сімдесят

Вісімдесят

Дев'яносто

Сто

Сто один

Сто п'ятнадцять

Двісті

Триста

Чотириста

П'ятсот

Шістсот

Сімсот

Вісімсот

Дев'ятсот

Тисяча

Тисяча один

Дві тисячі

Сто тисяч

Мільйон

Мільярд

— Йигирми бир

— Отуз

— Къырыкъ

— Элли

— Алтмыш

— Етмиш

— Сексен

— Докъсан

— Юз

— Юз бир

— Юз он беш

— Эки юз

— Учъ юз

— Дёрт юз

— Беш юз

— Алты юз

— Еди юз

— Секиз юз

— Докъуз юз

— Бинъ

— Бинъ бир

— Эки бинъ

— Юз бинъ

— Миллион

— Миллиард

**ПОРЯДКОВІ — СЫРА
ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР**

Перший	— Биринджи
Другий	— Экинджи
Третій	— Учюнджи
Четвертий	— Дёртинджи
П'ятий	— Бешинджи
Шостий	— Алтынджи
Сьомий	— Единджи
Восьмий	— Сскизинджи
Дев'ятий	— Докъузынджы
Десятий	— Онунджи
Одинадцятий	— Он биринджи
Дванадцятий	— Он экинджи
Двадцять перший	— Йигирми биринджи
Тридцятий	— Отузынджы
Сороковий	— Къыркъынджы
П'ятдесятий	— Эллинджи
Шістдесятий	— Алтмышынджы
Сімдесятий	— Етмишинджи
Вісімдесятий	— Сексенинджи
Дев'яностий	— Докъсанынджы
Сотий	— Юзюнджи
Тисячний	— Бинъинджи

**ЗБІРНІ — ДЖЫЙМА
ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР**

Обидва, обидві	— Экиси де
Двоє	— Экиси
Троє	— Учеви
Четверо	— Дёртеви
П'ятеро	— Бшеви
Шестеро	— Алтысы

**ДРОБОВІ — КЕСИР
ЧИСЛІВНИКИ САЙЫЛАР**

Одна друга	— Экиден бир
Чверть	— Черик
Дві третіх	— Учътен эки
Три десятих	— Ондан учъ
П'ять восьмих	— Секизден беш
Одна п'ята	— Бештен бир
Одна десята	— Ондан бир
Півтори	— Бир бучукъ
Дві с половиною	— Эки бучукъ
Нуль цілих двадцять п'ять сотих	— Ноль бутюн юзде йигирми беш

АРИФМЕТИЧНІ — АРИФМЕТИК ДІЇ АМЕЛЛЕР

Додавання	— Къошув
Віднімання	— Чыкъарув
Множення	— Арттырув
Ділення	— Болюв

ЧАСТИНИ — ГРАММАТИКА МОВИ ЭСАСЛАРЫ

Іменник	— Исим
Числівник	— Сайы
Прикметник	— Сыфат
Займенник	— Замир
Дієслово	— Фииль
Прислівник	— Зарф
Сполучник	— Багылайыджы

ЗАЙМЕННИКИ — ЗАМИР

Я, мені, мій	— Мен, манъа, менимки.
Ти, тебе, твій	— Сен, санъа, сенинъки.
Ми, нам, наш	— Биз, бизге, бизимки.
Він (вона), йому, його, її	— О, онъа, онынъки.
Вони, їм, їх	— Олар, оларгъа, оларынъки.

ЗАПИТАЛЬНІ СЛОВА — СУАЛЬ СЕЗЛЕР ТА ВИСЛОВИ

Хто?	— Ким?
Що?	— Не?
Чому?	— Не ичюң?
Скільки?	— Не къадар?
Де?	— Не ерде?
Коли?	— Не вакъыт?
Кому?	— Кимге?
Як?	— Насыл?
Котрий?	— Ангиси?
Чий?	— Киминъки?
Навіщо?	— Не ичюң?
Куди?	— Не ерге?
Звідки?	— Не ерден?

НАЙУЖИВАНІШІ — СЫКЪ ПРИКМЕТНИКИ КЪУЛЛАНЫЛГЪАН СЫФАТЛАР

Прикметник	— Сыфат
Великий	— Балабан
Маленький	— Уфакъ (кучюк, кичкене)
Хороший	— Яхшы
Поганий	— Ярамай

Гарний	— Дюльбер
Негарний	— Чиркин
Старий	— Къарт
Молодий	— Яш
Сильний	— Кучлю
Слабкий	— Кучьсиз
Високий	— Буюк
Низький	— Алчакъ
Довгий	— Узун
Короткий	— Къыскъа
Широкий	— Кенъ
Вузький	— Тар
Швидкий	— Тез
Цікавий	— Меракълы
Нецікавий	— Меракъсыз
Важкий	— Агъыр
Легкий	— Енгиль
Гарячий	— Сыджакъ
Теплий	— Джыллы
Холодный	— Сувукъ
Товстий	— Семиз
Тонкий	— Индже
Худий	— Ярыкъ
Повний	— Толу
Дорогий	— Паалы
Дешевий	— Уджуз

НАЙУЖИВАНИШИ — СЫКЪ ДИЕСЛОВА КЪУЛЛАНЫЛГЪАН ФИИЛЛЕР

Сміятися	— Кульмек
Плакати	— Агъламакъ
Гуляти	— Кезинмек
Бігати	— Чапмакъ
Сидіти	— Отурмакъ
Грати	— Ойнамакъ
Дивитися	— Бакъмакъ; сейир этмек
Летіти	— Учмакъ
Плавати	— Ялдамакъ
Падати	— Йыкъылмакъ
Підійматися	— Котерильмек
Спускатися	— Тюшмек
Штовхати	— Итемск
Палити	— Якъмакъ
Слухати	— Динълемек
Говорити	— Айтмакъ
Читати	— Окъумакъ
Писати	— Язмакъ
Їсти	— Ашамакъ
Пити	— Ичмек
Спати	— Юкъламакъ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО — ЭДЕБИЯТШЫНАСЛЫКЪ

Вірш	— Шиир
Чи є у Вас вірші Лесі Українки?	— Сизде Леся Украинканын шиирлери бармы?
Проза	— Несир
Поет (еса)	— Шаир (е)
Письменник (ниця)	— Языджы
Покажіть цю книгу ...	— Манъа ... китабыны косьтеринъиз.
казок	— масаллар
повістей	— повестылер
поем	— дестанлар
легенд.	— эфсанелер
У Вас є у продажу книга...?	— Сизде ... китабы бармы?
прислів'їв	— аталар сёзю
приказок	— айтымлар
байок	— лятифелер
Сторінка	— Саифе
Скільки сторінок у цій книжці?	— Бу китапта къач саифе бар?

ДЕРЕВА. — ТЕРЕКЛЕР. РОСЛИНИ ОСМЮЛИКЛЕР

Як називається цей парк?	— Бу паркнынъ ады недир?
Це парк «Салгирка».	— Бу «Салгъыр» паркы.

У цьому парку багато
дерев (рослин).
Як вони називаються?

Це...

акація
барбарис
білозір
береза
безсмертки
блошниця
брусниця
бузина.

Це...

бук
валеріана
верес
воловик
черсак
в'яз
горицвіт
гірчиця
граб
дуб
дурман
ялина
звіробій
арахіс
верба

— Бу паркта чокъ терсклер
ве осюмликлер бар.
— Оларнынъ ады недир?

— Бу...

— эскенчик
— къапым тузлукъ
— джингер оты
— къайын
— къарабаш от
— пире оты
— нарат джийлеги
— къавал агъачы.

— Бу...

— бик агъач
— мышыкъ оты
— ср матрасы
— сыгыър тиль
— табакъ тикенъ
— къарагъач
— козу лялеси
— хардал
— кок агъач
— эмен
— къара тикен
— нарат
— садеф от
— фыстыкъ
— тал.

каштан	—	кестанс
кизил	—	кызылчыкъ
кипарис	—	къара сельби
конюшина	—	енджа
клен	—	акъча агъач
ковила	—	къылгъанот
котячі лапки	—	псиаякъ
кропива	—	къыджыткъан
лавр	—	дефне
лутига	—	алабота
льон	—	кетеноты
ліщина	—	тавфындыгъы
лимонник	—	къуру оты
липа	—	илямур
модрина	—	катран чамы
мак дикий	—	сасыкъ ляле
підбіл	—	тјое табан
меліса	—	къуртот
ялівець	—	ардыч
м'ята	—	нане
кульбаба	—	маматекс
вільха	—	кызыл агъач
осика	—	узакъ агъач
осока	—	сары къамыш
осот	—	семизот
папороть	—	дѣгме тамыр
грицики	—	чабан чантасы
перекотиполе	—	бинъбашкъорай
платан	—	чинар

плющ	—	чармавукъ
полин	—	ювшан
пирій	—	къара пичен
рокитник	—	сарысалкъымот
горобина	—	ювез
сосна	—	чам
терен	—	когем
чебрець	—	киевот
тис	—	барсыкъ агъачы
тополя	—	сельби
очерет	—	къамыш
шовковиця	—	дут
туя	—	мазы агъачы
деревій	—	бинъяпракъ
хміль	—	щербетоты
рижій	—	кестенчик
череда	—	къара кыыз
черемха	—	кийик эрик
чистотіл	—	сюельоты
шипшина	—	итбурун
головачка.	—	куф мантары.

ГРИБИ — МАНТАРЛАР

Отруйний гриб	—	Зеэрли мантар
Білий гриб	—	Акъмантар
Хрящ	—	Улакъмантар
Порхавка	—	Къана мантары

Мухомор	— Чибин мантары
Опеньок	— Баллы мантар
Красноголовешь	— Титрек къавакъ мантары
Бабка звичайна	— Акъкъайын мантары
Рижик (гриб)	— Нарат мантары

КВІТИ — ЧЕЧЕКЛЕР

Де можна купити квіти?	— Чечеклерни не ерде сатын олмакъ мумкюн?
У квітковій крамниці.	— Чечек тюканында.
Мені потрібно купити ...	— Манъя ... олмакъ керек.
орхідею	— орхідея
троянду	— гуль
нарцис	— наргюз
півонію	— шакъайыкъ
тюльпани	— ляле
гвоздики	— къаранфиль
гладіолуси	— кузгун, къылыч
незабудки	— мерджан
хризантеми.	— къасым чечеги
Яка у Вас гарна квітка!	— Сизнинъ гульбагъчангыз пек дюльбер!
Які квіти ростуть у Вашому квітнику?	— Сизнинъ гульбагъчангызда насыл чечеклер осе?
У мене в квітнику росте багато квітів.	— Меним гульбагъчамда пек чокъ чечеклер осе.
Айстра	— Кузь чечеги, чува чечеги

Волошки	— Кок тотайн
Барвінок	— Джезаир мелевшеси
Братки садові	— Эрджан мелевшеси
Чорнобривці	— Къадиыс чечеги
Беладона	— Гузель хатын
Бузок	— Эрылгъан
Жоржина	— Ёргъуна
Жасмин (ясмин)	— Ясимен
Ірис	— Сусан
Лілія	— Замбакъ
Лотос	— Нилюфер
Любка	— Гедже мелевшеси
Стокротки	— Назлы чечек
Міміза	— Солмаз чечек
Красоля	— Френк лялеси
Нічна красуня	— Акъшам сефа
Ромашка	— Пападис
Фіалка	— Мелевше
Скільки коштуюс...	— Бу ... не къадар тура?
цей букет	— демст
цей кошик?	— сепет
Дайте мені ... квітів.	— Манъя ... гуль бсрингыз.
один букет	— бир демст
п'ять штук	— беш дане
два кошики	— эки сепет

ЗНАКИ ЗОДІАКУ — ЗОДІАК НИШАНЛАРЫ

Овен	— Къозу
Телець	— Бугъа (огюз)
Близнюки	— Эгизлер
Рак	— Къыскъыч
Лев	— Арслан
Діва	— Башакъ
Терези	— Теразе
Скорпіон	— Чаян
Стрілець	— Окъ (Яй) атыджы
Козеріг	— Улакъ
Водолій	— Къопкъа (къова)
Риби	— Балыкъ
Я народився під знаком ...	— Мен ... нишаныи астында догъдым.
Овна	— Къозу
Лева.	— Арслан

КРАЇНИ. — МЕМЛЕКЕТЛЕР. КОНТИНЕНТИ КЪЫТАЛАР

Австралія	— Австралия
Азія	— Асия
Африка	— Африка
Європа	— Авропа

Америка	— Америка
Північна Америка	— Шиматий Америка
Південна Америка	— Дженюбий Америка
Центральна Америка	— Меркезий Америка
Австрія	— Австрия
Азербайджан	— Азсербайджан
Алжир	— Джезаир
Вірменія	— Ерменистан
Білорусь	— Беларусия
Бельгія	— Бельгия
Болгарія	— Булгъаристан
Бразилія	— Бразилия
Велика Британія	— Буюк Британия
Угорщина	— Маджаристан
Німеччина	— Алмания
Голландія	— Голландия
Греція	— Греция
Грузія	— Гурджистан
Данія	— Дания
Ізраїль	— Израиль
Індія	— Индстан
Італія	— Италия
Ірландія	— Ирландия
Іспанія	— Испания

Казахстан	— Къазахстан
Канада	— Канада
Киргизстан	— Къыргъызстан
Китай	— Къытай (Чин)
Латвія	— Латвия
Литва	— Литва (Литвания)
Люксембург	— Люксембург
Мексика	— Мексика
Монголія	— Могъолстан
Норвегія	— Норвегия
Нова Зеландія	— Янъы Зелландия
Польша	— Полония (Лехистан)
Португалія	— Португалия
Росія	— Русие
Румунія	— Романия
Сполучені Штати Америки	— Къошма Штатлар
Таджикистан	— Таджикистан
Туркменистан	— Туркменистан
Туреччина	— Туркие
Узбекистан	— Озьбекистан
Україна	— Украина
Уругвай	— Уругъвай
Фінляндія	— Финляндия
Франція	— Франция

Хорватія	— Хорватия
Чехія	— Чехия
Швейцарія	— Исвечре
Естонія	— Эстония
Південна Африка	— Дженюбий Африка
Японія	— Япония

**ОКЕАНИ. — ОКЕАНЛАР.
МОРЯ. РІЧКИ ДЕНЪИЗЛЕР. ОЗЕНЛЕР**

Атлантичний океан	— Атлантик оксан
Індійський ...	— Инд ...
Північний Льодовитий ...	— Шималий Бузлу ...
Тихий ...	— Тынч ...
Азовське море	— Азав денъизи
Аральське ...	— Арал ...
Балтійське ...	— Балтыкъ
Середземне ...	— Акъ (денъиз)
Чорне ...	— Къара
Північне ...	— Шималий
Мармурове ...	— Мермер
Мертве ...	— Олю
Каспійське ...	— Каспий
Червоне ...	— Къызыл

ВИВІСКИ. — ЯЗЫ ТАХТАЛАРЫ. НАПИСИ ЯЗЫЛАР

Зачинено	— Капаныкъ
Відчинено	— Ачыкъ
Вхід	— Кириш
Вихід	— Чыкъыш
Обережно	— Сакът олунъыз
Небезпечно	— телюкели
Метро	— Метро
Готель	— Мусафирхане
Довідкове бюро	— Справкалар бюросы
Туалет	— Аякъёл
Не курити!	— Тютюн ичильмесин!
Пожежна драбина	— Янгъынджылар мердивени
Обережно! Злий пес!	— Мукъайт олунъыз! Ярамаз (кескин) копек!
Обережно! Пофарбовано!	— Мукъайт олунъыз! Боялангъан!
Зайнято	— Мешгъуль
Каса	— Касса
Пошта	— Почта
Телефон	— Телефон
Вниз	— Ашагъы
Вгору	— Юкъары
Стійте (на свіглофорі)	— Токътанъыз (светофорда)
Ідѣть	— Юринъыз

КРИМТАТАРИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ*

А

ага (1. *арх.* Старшина; начальник у турків, татар та ін.
2. Старший брат; шанобливе звертання до старшого) — агъа
агел*, лу — агъыл
айва — айва
акин — акъын
алмаз — эльмаз
алтин — алтын
амбар — анбар
ангар — ангъар
араши*, -шив *див.:* ариш, -ші (дишель у двоколісній гарбі) — арыш
аргат**іст.* (батрак) — ыргъат
артиш*, -ша *бот.:* — артыш
ариш (дишель) — арыш
арик — арыкъ
арка — кемер: від слова «аркъа» — спина; надпліччя
аркан — аркъан, сыджым
аршин — аршын
ар'ян* (айран) — айран
аул — аул
ашуг — ашыкъ

*Автор розділу «Кримтатаризми в українській мові» Ю. Кантим.
Примітка: Слова з позначкою (*) зіставлені з лексичним матеріалом «Словаря української мови» у 4-х томах. — Упорядник Б. Грінченко. — Київ: Наукова думка. — 1996.

Б

бабай (батько, дід, старий дід, домовик; стара людина) —
баба; бабай
базар — базар
бай — бай
байбак — байбакъ; дагъ сычаны
байгуш (жебрак, старець, прохач, прошак, торбар) —
байгъуш; бичаре
бакалійник — бакъкъал
бакалія — бакъкъал маллары
бакир* *арх.* (мідний котел) — бакъыр къазан
бакаша — багъча
балабанка* *арх.* (дуже великий сорт картоплі) —
балабан къартоп (?)
балик — балыкъ
балта* *арх.* — балта
барило — вариль
бармаки *дослівн.:* пальці (вила з тупими зубцями для
розкопування картоплі, буряку; дерев'яні вила з п'ятьма
зубами) — *порівн. з кримтат.:* тырнауч
барс — барс
бархан — бархан
бариш I — кяр, пара
бариш II — бериш; берги; къабар
баришник — бериш, яни къабар бериджи
баскак I — баскъакъ; басып алыджы
баскак II *в знач.:* збирач данини — баскъакъ; могол хан-
ларынынъ эалиден верги топлайджы
баский — баскъыч, кескин; чабик

басма *іст.:* грамота кримськотатарського хана — басма;
ярлыкъ: кырымтатар ханынынъ ярлыкы
басмач — басмач
баша — паша
башлик — башлыкъ; баш кийими
башмак — башмакъ
баштан — бостан
безмін — безмен; къантар
бей — бей
бейбас *арх.* (безголовий; дурний, нерозумний) — бибаш;
степ. діал. кр. татар: бибас; башсыз
бейдуля* *арх.* (відносно до жінок: дурепа, нерозумна) —
будала
бердиш* *іст.* — айбалта (?)
бека* -у *іст.* — бокъ
беркут — бургут
бичак *іст.:* ніж з великою рукояткою — пичакъ
богатир — батыр
бора (буран, буря) — *порівн.:* Кримский хан *Бора* («Буран»)
Газы Герай (1554–1607) — боран
борг — бордж
боргувати — борджланмакъ; борджгъа батмакъ
боржник — борджлу
ѳорозна — баразна
борсук — борсыкъ
бочкур *див.:* очкур — учкур
брам *іст.* — бремє
брундук (могузка на кормі судна для прив'язування його
на березі до кола) — бурунлыкъ

бугай. — богъа; *діал.* бугъа
буза — боза
бузівок*, -вка (однолітнє теля) — бузав
бузлук — *іст.*: рід підкови, який підв'язують на підшву, щоб не ковзатись по льоду — бузлукъ
бук *бот.* — бик агъачы
булат — болат
буран — боран
бур'ян (в кримтат. мові зустрічається у варіанті подвійного слова в значенні: *в лахмітті*) — урьян-пурьян
буреки (рід прісних пиріжків зі шкварками, підсмажених в жирі) — берек
бурнус — бурнуз; джуббе
бурун (вал на морі, на річці) — бурун
бязь *текст.* — без

В

вайло! *виг.* — вай, Аллах! *нида.*
венберь *див.*: инберь — анбер; гьамбер
відчаяка (про дитину) — чая: бала акъкъында
візир — всзир

Г

габа *текст.* — къаба *текст.*: басманынь бир чешити
гавза — гевезе
гайдай, -дая (пастух, погонич овець) — айдай(ыджы)
гайдар (пастух, погонич овець) — айдар
гайдамак — айдамакъ
гайдук — айдут

гайтан (пояс з гаманом, великим шилом, ножом тощо у пастухів) — къайтан
гамазей (будівля для зберігання зерна, борошна та інших предметів) — магъаз

гамсел* *арх.* (іронічне прізвище, дане чорноморцями мешканцям Таврійської губернії) — гамсель (?)

ганджар* *арх.* (широкий кримськотатарський кинджал) — ханджер

гарач*, -чу *арх.* (дань, подать кримському хану) — харадж; хардж

гарба (високий віз на двох або чотирьох колесах) — араба

гарем — арем; харем

гарман — арман

гас: *у знач.* керосин: закінчився гас у лампі — газ: лампаднынъ газы битти.

гатаман *див.*: 1. Отаман: ватажок козацького війська.

2. Старша особа для групи людей, які стоять біля однієї справи: у чумаків, косарів, риболовів, пастухів, серед прикажчиків — старший прикажчик; староста — одаман; уйкен чобан; чобанларнынъ башы

гебан *росл.* — эбен береги

генде *присл.* — анда; о ерде

гендека — анда, къа... *діал.*

герань — сране

геть — кет; деф ол

гиджга (крик для цькування собак; в кримтат: людина, яка нацьковує одне супроти одного) — гъыджыгъа

гинди *лінгв.* — хинди

гойда! *виг.* від дієслова гойдати. В колискових піснях: А-а, гойда! Чужа мати пойда! — айда! *нида.*: від дієсл. айдамакъ означає колихання: А-йя, ай-йя, ай-дасы! Не вакъыт тиер файдасы!

грош(и) — къуруш

гуп! *виг.* — гуп! *нида*

гяур — явур

Г

гердан (шерстяна пов'язка у формі широкої стрічки, яку носять на голові; якщо ж вона носить на шиї, то на ній нашиваються різнокольорові намистини) — гердан (шия спереду)

гирлига (палиця пастуха) — къырлыкъ: чобан таягъы

Д

демено *іст.* — дюмень

дервіш — дerviш

дзengelъ *росл.* — ченгель, чынгъал

дід — деде

дійма (передчуття, звістка, здогад) — дуйма; ис

диван — диван (кенъш)

домбра — домбра

дубора (дибом, догори ногами) — *порівн. з кримтат.*:

дубара: 1. Подвійна гра, інтрига. 2. Несподівана пригода

дуда, -ка — дудюк

душман — душман

ДЖ

джавур — явур

джерело — (дж)ср эли; сув къолу

джигиря (горло з легеннями і печінкою у вівці) — джигер
джиджуруха (кокотлива, франтиха) — джиджи къыз

джумакъ* — чомакъ

джура (козацький слуга, зброєносець у воїна) — джора:
див.: чора

джут бот. — джут

Е, Є

е виг.: Ені, пані, не дам — *э нида.*: Э, ёкъ, ханым, бсрмем.

едек (довгий канат, яким тягнуть човен уздовж берега —
порівн. з кримтат.: *едек*: брати за уздечку, вести на поводі

євшан — ювшан

єнот — янат

Ж

жебрак (людина, яка живе з милостині: старець, про-
шак — *порівн. з кримтат.*: *джирбакъ*: некрасивая
женищина

жерделя сад. — зердали

жереб — джерби

жерело: *див.*: джерело — (дж)ер эли; сув къолу

жура: *див.*: джура — джора: *див.*: чора

жасмин бот. — ясемен

жоржина бот. — ёргъуна

И, І

инджибаба: казковий персонаж: Баба-яга — *порівн. з кримтат.*: Бабай агъа

инжир сад. — инджыр

ниберь *див.*: венберь — анбер; гьамбер
ирха (вичинена овеча або козина шкура) — *порівн. з кримтат.*: ыркѡа
ішак — эшек
імам *рел.* — имам
ізіом — юзіом (кѡурусы)

К

кабак *бот.* — кабакъ
кабалик *див.*: калабалик — кѡалабалыкъ
кабка: кобка (відлога, каптур) — *порівн. з кримтат.*: кѡпкъа: відро
кава — кѡаве
кавун (гарбуз) — *порівн. з кримтат.*: дыня
кав'яр — хавъяр
казан — кѡазан
казна — кѡазна *від.*: хазине
кайдани — *порівн. з кримтат.*: кѡандал
кайма — кѡайма
кайра *орніт.* — кѡайра
кака *дитяч.*: 1. Випорожнення. 2. Все дурне, нечисте — *порівн. з кримтат.*: какай
каки *дитяч.*: діти так говорять, коли хочуть
випорожнитись — *порівн. з кримтат.*: какай етеджем
калабалик *див.*: кабалик — кѡалабалыкъ
калавур *арх.* — кѡаравул
калган *росл.* — кѡалгѡан
калим — кѡалым
каліф — халиф

камса *риб.* — хамси; *діал.* кѡамси
канарка — канарья
кандиль *сад.* — кѡандиль
канон — кѡанун
кантар — кѡантар
кантурь — кѡантар
канчук (батіг, нагайка) — кѡамчы
капирь — кѡафир
капкан — кѡапкъан
капкач (дерев'яна кришка на котлі) — *порівн. з кримтат.*: кѡапкъач (?)
каптан — кѡафтан
капшук (гаманець) — кѡапчыкъ
кара *порівн. з дієсл.*: покарати — кѡараламакъ; джезаламакъ
карагач *росл.* караяч; черноклен — кѡарагѡач
караван — керван
каравансарай — кервансарай
каракуль — кѡаракуль
каракурт — кѡаракъурт
караяч; карагач *росл.*: черноклен — кѡарагѡач
карбач (батіг, канчук, нагайка; джут у грі — кѡырбач: кѡамчы; орьме кѡамчы
карга — кѡаргѡа
карга *лайл.* — кѡаргѡа
карк (потилиця, загривок; верхня частина шиї у вола) — кѡыркъ; *діал.*: хыркъ; энъсе
кармак *риб.* — кѡармакъ

кат — кьатиль

катлама (прісні коржі, смажені на баранячому жирі (чабанська їжа) — кьатлама

катран *росл.* — татран

катрен — кьатра(е): 1. дёртлюк, бейит. 2. капля.

кач!* (слово, яке вживають у дівчачій грі в Бердовичко, і означає наказ утікати) — кьач!

качаванка* (сорт овечого смушку: кримський білий, грубошерстий) — кьачаван

кашкавал; качковал *кулінар.* — кьашкьавал

каштан — кестане

каюк — кьайыкъ

каючок — кьайычыкъ

каяний(розкаяний) — *порівн. з кримтат.:* кяинген

ке (дай, подай) *див. кете* — кетир

кендир (коноплі) — кендир

кендюх (шлуночок четвероногих тварин) — *порівн. з кримтат.:* киндик (пупок) *діал.*

керма: *морськ.* весло; руль у плотів — керме курек

кете (дайте, давайте) *див. кете* — кетир!

кизил — кьызылчыкъ

килим — килим

кинджал — кьанджал; ханджер

киса (мішок, гаманець; вірвовочний мішок) — кисе

кисет — кисе: тютю кисеси

кисирь (вівця з новонародженими ягнятами) — *порівн. з кримтат.:* кьысыр означає: нетільна, ялова

кияк; киях (волоть, качан кукурудзи; волоть проса) — *порівн. з кримтат.:* кьыякъ: соган кьыягьы
киринний (юрудний, чванькуватий) — *порівн. з кримтат.:* кирли

кипа (неповоротка людина; гладка жінка) — кьуйпа

кишлак — кьышлакъ

кирпа (короткий, задертий догори ніс) — кьырпа бурун;
панти бурун

кіз, -у *див. кізяк* (послед, кал у тварин) — тезек

кобза — кьобуз

ковпак — кьалпакъ *діал.* халпах

кой: коли, якщо — кьай (вакьыт)

колиба (курінь пастуха) — кьулюбе

кондури (рід чобіт у мешканців Покуття Галицького) — кьондура

комиш — кьамыш

кочувати — кочьмек

косар — *порівн. з кримтат.:* кесер

кош — кьош

кошовой — кьошчы

край (кінець, край) — кьыра

крупа — курпе

кукіль — *порівн. з кримтат.:* какюль

кукла — кьокъла

кулеша — *складене. сл. від кримтат.* куль ашы

куман (рід глечика) — кьуман

кумач — кьумач

кумис — кьымыз

кунжут — куньджют

курай — кьорай

курган — кьургъан

кусмет (великий шматок чогось, в основному про їжу, наприклад: великий шматок м'яса. Зап. у М. Мірошниченка, с .Третьківка Луганської області) — *порівн. з кримтат.*: кьысмет

кут — коше: *діал.* эвнинъ кошеси

кучугура (пагорб) — складене сл. від кримтат. кучюк — маленька і укр. гора)

кушак — кьушакъ

Л

лаганок (бочечка-довбанка із пня) — *порівн. з кримтат.*:

леген

лелека — лейлск

лиман — лиман

лискар *госп.* — лескер

лобода *роsl.* — алабота

локшина *кулінар.* — лакъша

лохання (велика миска) — лахана

лошак — алаша

люла (велика люлька для куріння) — люле

М

магазин — магъаз

Мавка (дитя жіночої статі, яке померло нехрещеним і перетворилося в русалку) — *порівн. з кримтат.*: Мавке: жіноче ім'я, зменш.-пестл. від Мавиле, що значить — мави козьлю

мажа, мажара — маджар (араба)

майдан — майдан

малай (хліб з кукурудзи, гороху або проса) — малай

мангал — мангъал

мармор; мармур — мермер

межа — межа

мечеть — месджит

міхур (водяний пухир від опіку) — *порівн. з кримтат.*:

мухир: печатка

могорич — магъарыч, махрадж

мурза — мырза

мусульманин — мусульман

муфтії — муфти

мушмула — мушмула

муедзин — муедзин

Н

на-безбаш: без пастиря; без пастуха — бибаш

нанашка (хрещена мати) — *порівн. з кримтат.*: ана

нарцис *роsl.* — наргюз

ненька — *діал.* нене; бита

нукер — нукер

О

огер, огир — айгъыр

огуда (осуд, ганьба) — *порівн. з кримтат.*: огют: нас-тавление

озюм *див.*: ізіюм — юзіюм

опанча (рід верхнього одягу) — япынджа

огуд(ок): *розмовн.* кінець зав'язаного мішка — агъыз: чувалнынъ агъызы

орда — орда
оркан — аркъан
орнаут — арнаут
осавул — ссаул
отаман — одаман
очкур *див.*: бочкур — учкъур

П

полова (соломи) — пиляв: тобан пилявы
пай — пай
папа *дитяч.* хліб — папай
папуга — папагъан
паранджа — фередже
підпалок (перепічка) — *порівн. з кримтат.: розмовн.*
пытпылдыкъ; бодсене

Р

резеда — хезаде

С

Січ: Запорозька Січ — *порівн. з кримтат.: сечмек:*
позначити, визначити; сікти
салаш — чалаш
сагань — саань
саман — саман; тобан
салтан — султан
сапет (1. Великий плетений кошик; 2. Плетена з лози
ручна корзина) — сепет
сап'ян — сафян; суфян
сузьма *кулінар.* — сюзме
сургуч — сюргюч

Т

табани (підошва; підлога) — табан
таганашка (один із низьких сортів кримської солі, яку
добували в околицях с. Таганаш, розташованого поблизу
Сиваша — тагъанаш: тузнынъ чешити — Кырымда
Сиваш етрафларында ерлешкен Тагъанаш кою
дживарындаки голлерден алынган туз
тал *бот.* — тал
тапчан — тапчан
тарпан (вид кримського коня; мустанг) — тарпан:
тасьма — тасма
тау-сагиз *гір. порода* — тау-сакъыз
товар, тварина — тувар
товмач *іст.* — тильмач
торба — торба
трутити — тюртмек
тручати — тюрткючлемек
трута (осад) — торта
тузлук *спец.*: розсіл, в якому солять рибу — тузлукъ
тютюн *росл.* — тютюн

У

урук — эрик

Ф

феска — фес
філіжанка (чашка в Західній Україні) — фильджан

Х

хабар — къабар
хаджи — аджи

халат — халат
халва *кулінар.* — эльва
хамса *див.*: камса — хамси
хомут — хамут
хан — хан
харем — арсм

харциз *лайл.*: розбійник, грабіжник — хырсыз
хурбет *найімовірніше*: сурьбет — наглі: Так се ти, поганий хурбет, наймит; але, можливо, й походить від кримтат. гьурбет: чужа сторона, в даному випадку може означати як принижувальне гьурбет, *тобто* чужоземець, чужак: Будеш мене перебивати, будеш з мене сміятись поганий хурбет; але може бути перекладено як гьурбет: гьурбет иль — чужина, чужа сторона, в даному випадку чужоземець, іноземець
хуртуна — фуртуна

Ц

цибух — чубукъ
цукор *усн.*: суккер — шскер

Ч

чабак (від риби) — чабакъ балыгъы
чабан — чобан
чабанчук — чобанчыкъ
чавун *див.*: чагун — чёюн
чагар — чагъар
чагун *див.* чавун — чёюн
чайхана — чайхане
чалій — чал
чалма — чалма; сарыкъ

чамур (розчин вапна з піском) — тамыр (киреч ве къум къарышмасы)
чардак I (палуба корабля) — *порівн. з кримтат.*: чардакъ — покрівля
чардак II — чардакъ
чебурек — чиберек
чекмїнь *усн.* — чекмен
чекмін — чекмен
черен (стіг) — черен; (пичен) черени
чизми — чызма(лар)
чинара — чинар
чичка — чичек
чїп (*род. в.* чопа) — чёп (тапа; чапчакъ тапасы)
чічечка — чичечик
чічка — чечек
чорбаджі (господар) — шорбаджы
чуб — чёп
чубарий — чубар
чубук — чубукъ
чувал — чувал
чуга (верхній одяг із сукна) — чугъа; чуха (юнь басма; къумач)
чумак — чомакъ
чунтук (овчинка з курдючної вівці) — *порівн.*: чонтукъ — малий, куций
чура *див.*: джура — джора, дост, аркъдаш
чурок (маленький водоспад; місце, де б'є цівкою вода) — чокъракъ

Ш

шаг *іст.* шага не варт — шаа: бир шаалыкъ дегери ёкъ

шайтан — шейтан
 шакал — шакал
 шаль — шал
 шаптала *сад.* — шефтали
 шана (пошана, повага) — шан (уръмет, иззет)
 шаріат — шеріат
 шаровари — шалвар
 шатро — чадыр
 шах — шах
 шейх — шейх
 шербет — шербет
 шериф — шериф
 шкрум (огар у димарі) — къурум; *порівн.:* саж
 шувар татарський (лікарська трава; чарівне зілля — та-
 тар шувари (?))
 шultzга *порівн.:* лівша — шолакъай, солакъай

Я

ялак (корито для годівлі собак, що перебувають при
 отарі) — ялакъ; копекнинъ ялагъы
 яр — яр; джар
 ярий *порівн.:* яркий — ярыкъ
 ярлик — ярлыкъ
 ярмалок — ярмалыкъ
 ясак *іст.:* ясачний збір — ясакъ (ясакъ топламакъ)
 ясир *іст.* — эсир
 ятаган — ятагъан
 ятер, ятеръ, і ятір (риболовне знаряддя: сітка, натягнута
 на кілька обручів) — ятыр, або ятар

яхонт — якъут
 яшма *мін.* — яшма

Подвійні вирази

галай-балай — *порівн.:* алай-булай
 гала-балу — в знач. базікати — *порівн.:* гъалья-гъула

Слова, які увійшли до кримськотатарської мови з української мови

дерть (борошно грубого помолу для годівлі тварин) — дсрт
 калач *кулін.* — къалач
 камзол *іст.* — камзол *діал.*
 капуста *росл.* — къапыста
 картопля *росл.* — къартоп
 качан *росл.* — къочан: къапыста къочаны
 сержка — сыргъа
 сірник — серник
 шапка — шапке
 щастя — част; бахт

Умовні скорочення

<i>анат.</i> — анатомія	<i>гір. пород.</i> — гірська
<i>арх.</i> — архаїзм	порода
<i>архіт.</i> — архітектура	<i>госп.</i> — господарське
<i>бот.</i> — ботаніка	<i>діал.</i> — діалект
<i>ветерин.</i> — ветеринарія	<i>дослівн.</i> — дослівно
<i>в знач.</i> — в значенні	<i>див.</i> — дивись
<i>виг.</i> — вигук	<i>дитяч.</i> — дитячий

іст. — історія, історичний
кулінар. — кулінарний
лайл. — лайливе слово
 (вислів)
лінгв. — лінгвістичний
мін. — мінерал
морськ. — морське
орніт. — орнітологія
порівн. — порівняйте
присл. — прислівник
рел. — релігійний

риб. — рибальський
род.в. — родовий відмінок
розмовн. — розмовний
росл. — рослинний
сад. — садовий
спец. — спеціальний
стен. діал. крим. тат. —
 степовий діалект крим-
 ських татар
текст. — текстильний
усн. — усний

Про упорядників

Кандимова Сабріє Халілівна, 1962 р.н., за освітою філолог. Закінчила відділення кримськотатарської мови і літератури філологічного факультету Сімферопольського (нині Таврійського національного) університету. Працює методистом Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в м. Сімферополі.

Кандимов Тимур Юнусович, 1986 р.н., студент 2-го курсу Кримського державного інженерно-педагогічного університету за фахом «Українська мова і література та кримськотатарська мова і література».

Редактор кримськотатарських текстів *Ю. Кандим.*

ЗМІСТ

Микола МІРОШНИЧЕНКО. Кримськотатарська душа в українському небі. Передмова	3
Кримськотатарський алфавіт	8
Коротко про кримськотатарську мову	9
Привітання	12
Прощання	13
Мова	14
Знайомство	15
Прохання	16
Звернення	17
Вдячність. Подяка	17
Запрошення	18
Вибачення	19
Згода	20
Відмова	20
Час доби	21
Точна година. Час	22
Тиждень	23
Місяці	24
Автомобіль	24
Таксі. Міський транспорт	25
Готель	26
Банк	27
Кордон	27
Вокзал	28
Аеропорт	29
Корабель	30
Міський транспорт	31
Святкові дні	32
Державні органи влади. Правозахисні органи. Суспільство	32
Вибори	34
Сільське господарство	36
Побажання, поздоровлення	39
Здивування, обурення	40

Задоволення, радість	40
Ділове мовлення	41
Будинок	42
Комп'ютери	43
Пори року	43
Рік	44
Погода	45
Сіл'г. Град	46
Ім'я. Прізвище. По батькові. Адреса	47
Вік. Сім'я. Родичі	47
Професія	49
Збори	51
Медичне обслуговування	52
Медицинський персонал	54
Ідальня. Кафе. Ресторан	55
Сніданок	56
Обід	57
Вечеря	58
Школа	59
Вищі навчальні заклади	61
Іспити	63
Гуртожиток	64
Стипендія	64
Заочне (вечірнє) навчання	64
Бібліотека	65
Книжкова крамниця	66
Газетний кіоск	66
Музей	67
Виставка	68
Спорт	69
Зоопарк (звіринець)	70
Театр	71
Концерт	72
Кіно	73
Цирк	74
Телевізор	74
Радіо	75
Фотографія	76

Пошта	76
Телеграма	77
Телефон	77
Перукарня	78
Гастроном	79
Молочні продукти	79
Універмаг	80
Ринок	81
Кольори	83
Сторони світу	84
Геометричні форми	85
Довжина	85
Вага	85
Числівники	86
Кількісні числівники	86
Порядкові числівники	88
Збірні числівники	89
Дробові числівники	89
Арифметичні дії	90
Частини мови	90
Займенники	90
Запитальні слова та вислови	91
Найуживаніші прикметники	91
Найуживаніші дієслова	93
Літературознавство	94
Дерева. Рослини	94
Гриби	97
Квіти	98
Знаки зодіаку	100
Країни. Континенти	100
Океани. Моря. Річки	103
Вивіски. Написи	104
Кримтатаризми в українській мові*	105
Подвійні вирази	123
Слова, які увійшли до кримськотатарської мови з української мови	123
Умовні скорочення	123
Про упорядників	124

Довідкове видання

УКРАЇНСЬКО-КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ РОЗМОВНИК

Упорядники:

Кандимов Тимур Юнусович,
Кандимова Сабріє Халілівна

Відповідальний за випуск Юнус Кандим

Редактор *О. О. Мошка*

Художній редактор *С. М. Железняк*

Технічний редактор *Н. Ю. Якушко*

Коректор *С. В. Гордіюк*

Комп'ютерна верстка *Л. М. Єгорової*

Підписано до друку 15.11.05. Формат 60 × 90^{1/32}.
Папір друкар. Гарнітура Ньютон. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 4,0. Обл.-вид. арк. 3,124.

Тираж 5000 прим. Зам. 05-06

Видавництво ТОВ «Школа».

03680, м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 6 від 15.02.2000.

Видано за участю ЗАТ «Національний книжковий проєкт»

Надруковано у друкарні ПП. «Олена-Фарма»
61070, м. Харків, вул. Старошишківська, 12.

Українсько-кримськотатарський розмовник

*стане надійним помічником
в опануванні мови у сімейному колі,
незамінним супутником
у вашій поїздці на Кримський півострів
на відпочинок чи в справах.*

Розмовник охоплює досить широке коло тем:

- проходження прикордонного й митного контролю
- таксі, міський транспорт
- оренда автомобіля
- поселення в готель
- відвідування кав'ярень та ресторанів
- відвідування крамниць та супермаркетів
- обмін грошей
- поштові відправлення
- дозволля й розваги
- медична допомога

ISBN 966-661-471-5

9 789666 614714